

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Om socialt stöds betydelse för socialsekreterare vid arbete med barns placering i familjehem

Emma Edvinsson & Fiona Berg

Kandidatuppsats (SOPA 63)

Vårtermin 2022

Handledare: Maria Bergendal Arvidsson

Abstract

Authors: Emma Edvinsson och Fiona Berg

Title: *The importance of social support for social workers working with children's placement in family homes* [Translated title]

Supervisor: Maria Bergendal Arvidsson

The purpose of this study was to investigate how child and family social workers on the basis of a specific mentor model express their discretion in their professional role. The data was collected by using qualitative interviews with five social workers from the same workplace. The benchmark of the municipality was determinative for the social embeddedness, the social climate and the social network of the discretion for the social workers, as it did for the social workers in providing the social support for the foster homes' within the mentor model network. The social workers could benefit from the social support provided by the mentor homes on the placed child's needs combined with the knowledge of the foster homes qualifications.

The study shows that the level of social support the mentor model can provide is beneficial for all parts on different levels in the system and in the process. The use of the attributes of social support: instrumental, emotional, informational, and appraisal gives a lesser experience of bureaucracy in the process which is in the best interest of the child.

Keywords: social support, child welfare worker, discretion, foster care, family model

Nyckelord: socialt stöd, socialsekreterare, handlingsutrymme, familjehemsvård, mentormodell

Förord

Familjehemsvård och placering av barn och unga är något som vi har intresserat oss för och diskuterat kring under hela utbildningens gång. Vi är tacksamma för den kunskap som detta uppsatsarbete har bidragit till oss som socionomer i vårt kommande yrkesliv.

Allra först vill vi rikta ett stort tack till kommunen och alla barn- och familjehemssekreterare som har varit så generösa med sin tid att samtala med oss och dela med sig av sina erfarenheter och upplevelser. Ni gör ett ovärderligt arbete. Vi hoppas att Ni känner att vi har gjort era utsagor rättvisa och att läsningen blir givande.

Vi vill även tacka vår handledare Maria Bergendal Arvidsson för hennes lugn och bidragande stöd under arbetsprocessens gång.

Jag Fiona, vill tacka min familj, mina fina kloka döttrar som fortfarande utmanar och utvecklar mig som person och speciellt tack till min man Michael som har stöttat mig i vått och torrt inför och under hela utbildningens gång. Jag är dig innerlig tacksam. You are my rock! Tack till min mamma som står ut med mina samtal och aldrig slutar tro på mig. Sist men inte minst vill jag tacka dig finaste Emma, min kompanjon, för de utmanande och givande samtal och diskussioner högt och lågt, i mörka och ljusa stunder. What a ride! Tack även till din man och dina barn för att jag fick vara en digital del av din familj under denna intensiva period.

Jag Emma, vill tacka min älskade man Markus som möjliggjort att jag kunnat fokusera på uppsatsskrivandet och för all kärlek, omtänksamhet och stöd under hela socionom-utbildningens gång. Tack till mina tre små tjejer som berikar mitt liv med galna upptåg och massa kärlek. Varmt tack till min kära syster som med nya ögon läst och gett berikande kommentarer till vår uppsats. Ett oändligt stort tack till Dig bästa Fiona som med värme, respekt och kärlek funnits där för mig i att hinna med och klara av uppsatsskrivande mitt i vardagslivets pussel. Jag hade inte velat göra denna resa med någon annan än Dig! Jag har fått en vän för livet.

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	1
Arbetsfördelning	3
2. Kunskapsläge	3
Sökprocess	3
Organisatoriska förutsättningar	3
Gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme	5
Barnets rättigheter	8
Socialarbetaren i sin professionella roll	9
Socialt stöd	13
Val av forskningsmetod	16
Material och urval	16
Tillvägagångssätt	17
Tillförlitlighet	18
Etiska överväganden	19
5. Analys och resultat	20
Mentormodellens bakgrund och syfte	20
Mer kunskap om barnet	23
Stöd och avlastning	25
Reflektion om relation	27
Barnets bästa - ett odefinierat begrepp	29
Det sociala stödets paraply	33
Sammanfattande resultat	34
6. Slutdiskussion	35
7. Referenslista	38
Bilaga 2	43
Bilaga 3	44

1. Problemformulering

Antalet familjehemsplaceringar i Sverige har ökat och under 2020 placerades 19 400 barn och unga i familjehem (Socialstyrelsen 2021). Barnkonventionen som blev svensk lag 2020 har lyft barnets rättigheter där alla åtgärder som rör barn i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (Socialstyrelsen 2020). Det svenska barnavårdssystemet har under de senaste decennierna kritiserats och ifrågasatts, vilket har resulterat i en förhöjd samhällsdebatt. Lundström et al. (2021) har därför lyft frågan om det finns anledning att tala om en aktuell kris. Trots lagändring att varje placerat barn ska ha en egen och utsedd socialsekreterare samt satsningar att vidareutbilda socialsekreterare och förse dem med standardiserade och strukturerade uppföljningsmodeller, kvarstår problemet (ibid.). Det yttersta juridiska ansvaret att främja placerade barns välfärd vilar på kommunens socialnämnd, (Skillmarka & Oscarsson 2020) ansvaret fördelas sedan vidare till socialtjänstens barn- och familjehemssekreterare, vilka har uppmärksammats för sina brister gällande uppföljningar och otillräckliga relationer till de placerade barnen utifrån hög och ökad arbetsbelastning och tidspress (Lindahl & Bruhn 2018). Förändrade organisatoriska förutsättningar genom New Public Management (NPM) har ökat kraven på budget och effektivitet, vilket påverkat socialarbetarnas möjligheter att ur egna professionella värderingar göra ett kvalitativt socialt arbete (Astvik, Welander och Larsson, 2020). Hög arbetsbelastning, kvantitativa och motstridiga krav, bristande autonomi och lågt socialt stöd nämns som anledningar att socialsekreterare lämnar sitt arbete (ibid.). Ökad mål- och resultatstyrning har orsakat nedprioritering av det omfattande professionella handlingsutrymmet samt avgörande aspekter för relationellt arbete (Lindahl 2021). Som ett sätt att öka samhällets tilltro till den sociala barnavården har införandet av marknadsmässiga logiker och NPM (Lindahl & Bruhn 2018) skapat ett beroende av en byråkratisk styrning där kontrollåtgärder är det föredragna valet (Lundström et al. 2021).

Socialsekreterares multidimensionella yrkesroll påverkas av interpersonella egenskaper, kommunikationsfärdigheter och förmågan att balansera potentiellt motstridiga förväntningar på sin yrkesroll samt förståelsen för organisatoriska förutsättningar (Lindahl & Bruhn 2018). Enligt svensk lag ska alla familjehemsplacerade barn ha en egen särskilt utvald socialsekreterare vars relation ska präglas av täta kontakter, tillgänglighet och öppenhet (Prop. 2012/13:10). Flera forskare har poängterat betydelsen av en god relation som den enskilt viktigaste faktorn för det sociala arbetets utfall och effekter (Lindahl 2019, s. 14). Samtidigt

har socialsekreterare lyft problematiken med att skapa en nära och tillitsfull relation till barnen då de i första hand förväntas utföra och prioritera dokumentation och beslutsfattande, vilket präglas av formalitet och distans (Lindahl 2021). Flera forskare har beskrivit att ökad byråkratisk styrning leder till ett försvagat handlingsutrymme med minskad tillit och autonomi till socialarbetarens professionella bedömning (Falkenström & Hjärpe 2017; Ponnert & Svensson 2016). Forskning har lyft att ett återkommande tema kring relationsarbetet berör flerdimensionella nivåer för att bygga relationer (Bruhn & Källström 2018, s. 279f). Relationsarbete utgör enligt dem kärnan i socialt arbete. En relation som är genuint ömsesidig och frigörande samt tar hänsyn till klientens unika och komplexa livssituation och handlingskraft. De institutionella villkoren, existerande makthierarkier och stereotypa föreställningar ses som hinder för att skapa relationer i socialt arbete (ibid.).

Den evidensbaserade familjehemsmodellen Mockingbird Family Model (mer om modellen på s. 20) sätter skapandet av stabila och varaktiga relationer i fokus, vilket ökar skyddsfaktorerna runt barnen (Ott et al. 2020). I syfte att förstärka familjehemsvården och ge utökat stöd till familjehem har några kommuner i Sverige inspirerats av Mockingbird Family Model. Det förstärkta stödet kan bland annat bestå av avlastning, rådgivning i vardagssituationer, aktiviteter och träffar, samt telefonstöd dygnet runt (ibid.). Vi är intresserade att undersöka om en specifik mentormodell med inspiration av Mockingbird Family Model har förändrat socialsekreterares upplevelser och erfarenheter av sitt handlingsutrymme.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur barn- och familjehemssekreterarna som arbetar utifrån den specifika mentormodellen ger uttryck för sitt handlingsutrymme.

Studiens frågeställningar är:

- Hur upplever barn- och familjehemssekreterarna sin roll utifrån mentormodellen?
- Hur beskriver barn- och familjehemssekreterarna att mentormodellen kan ge stöd i deras arbete för barnets bästa?
- Hur beskriver barn- och familjehemssekreterarna sitt handlingsutrymme gällande att hantera relationen till de placerade barnen och inblandade parter?

Arbetsfördelning

Genomgående under arbetets gång har vi som studenter arbetat tillsammans med helheten på ett jämbördigt sätt. Vi har båda haft lika stora ambition, engagemang och strävan efter att genomföra vår studie på ett så bra sätt som möjligt samt att lära oss så mycket som möjligt under processens gång. Vi har båda deltagit i alla intervjuer där vi varannan gång har tagit ansvar för att leda intervjun samt delat upp arbetet med transkriberingen. Vi har delat upp arbetsuppgifterna till viss del, men kontinuerligt tillsammans läst igenom varandras stycken, redigerat och diskuterat. Det har bidragit till att vi hela tiden varit lika mycket insatta i alla olika delar av arbetsprocessen.

2. Kunskapsläge

I detta avsnitt klargör vi för vår sökning av forskningsläget i ämnet och lyfter fram de områden och begrepp vi anser vara viktiga för området vi kommer att studera.

Sökprocess

I en bakgrundsöversikt av forskningsläget har vi sökt i databaserna Lubsearch, Libris och Google Scholar. De sökord vi använt har bland annat varit: social work, discretion, foster care, child welfare worker, foster children, relationship, standardisation tools, professionalism, human service organisation, professional agency, social support, sweden. För att vidga vår sökning har vi använt oss av trunkering med asterisk för att få alla möjliga olika ändelser till ordstammen. Vi har även använt de svenska översättningarna av sökorden, men det gav färre resultat.

Vidare har vi använt oss av kedjesökning via referenslistor för att hitta ytterligare relevanta studier. Samtliga studier är peer-reviewed och publicerade i vetenskapliga tidskrifter med avgränsning från det senaste årtiondet, dock med väl valda undantag, så som Ponnert (2007) och Hedin (1994).

Organisatoriska förutsättningar

Det sociala arbetet varierar över tid och rum och har en stark politisk prägel i praktiken (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 20). Därför är det viktigt att ständigt reflektera

över hur tid och rum påverkar och påverkas av sammanhanget kring situationen och i sin tur påverkar handlingar i det sociala arbetet (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 20). I Sverige finns det ingen särskild barnavårdslag, utan den är integrerad i SoL, socialtjänstlagen (Skoog 2013 s. 5). Enligt 6 kap 1 och 7§§ SoL ansvarar socialnämnden för det placerade barnets gynnsamma uppväxtförhållanden samt god vård och fostran. För att tillgodose detta ska socialnämnden enligt 6 kap 6c och 7a§§ SoL tillhandahålla utbildning samt ge stöd, råd och annan hjälp som familjehem behöver. I prop 2012/13:10 förtydligas att det exempelvis kan handla om kontinuerligt kontakt, handledning, stöd efter kontorstid och i akuta situationer samt avlastning. Enligt SOSFS 2012:11 ska nämnden informera barnet om sina rättigheter, grunderna för placeringen och få möjlighet att ta del av journalanteckningar samt vara delaktiga i planeringen och åtgärder. I en genomförandeplan ska framgå vilka åtgärder som är planerade för barnet och denna ska upprättas, följas upp och revideras i nära samarbete med familjehemmet. Det är även socialnämnden som ska kartlägga, analysera, planera och vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgång till familjehem som kan erbjuda trygg, säker, ändamålsenlig och varaktig vård. Däremot är det socialstyrelsen som ansvarar för rutiner och processer för att säkerställa vården av barn i familjehem, så att missförhållanden kan uppmärksammas och åtgärdas i ett tidigt skede. För att kunna säkra verksamhetens kvalitet ska socialtjänsten utöva egenkontroll av sin verksamhet, genom att exempelvis kontrollera antalet hembesök gjorda av socialsekreterare samt de inblandades erfarenheter av och synpunkter på vården (ibid). Vidare är det den organisatoriska strukturen som skapar ramar för socialsekreterarens professionella handlingsutrymme i sina förutsättningar att handla och verka (Lindahl & Bruhn 2018).

Socialtjänsten som människobehandlande organisation genomgår ofta legitimitetskriser då den är beroende av omvärldens stöd (Ponnert 2007 s. 23). För att organisationen ska ges legitimitet behöver den agera och navigera i samstämmighet med lagstiftning, politiska svängningar samt institutionella regler som finns i andra organisationer och intressegrupper (ibid). En politiskt tillsatt nämnd styr socialtjänstens arbete, dels för att de har det ekonomiska ansvaret för verksamheten, samt att inte svåra ingripande beslut ska ligga på professionella. Den kommunala bestämmanderätten skapar ett stort handlingsutrymme för kommunerna, vilket i sin tur bidrar till olikheter i socialtjänstens organisering och påverkar deras arbete (Gümüscü 2019, s. 53; Sallnäs, Wiklund & Östberg 2019, s. 53). Skillnader mellan lokala förhållanden och tillgång till olika slags resurser kan påverka vilka insatser som kan beviljas till familjerna (Gümüscü 2019, s. 13). Komplexiteten kan ligga i familjens olika behov och

problem samt hur det sociala systemet och de organisatoriska strukturerna ser ut för att hantera dessa (Gümüscü 2019, s. 20).

Gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme

Michael Lipsky (1980) beskriver den paradoxala verkligheten som myndighetsutövare arbetar utifrån. Enligt honom har de människor som är i direktkontakt med klienter inom offentliga organisationer ett stort handlingsutrymme i utförandet av sitt arbete och tillgången till organisationens resurser. Han har skapat begreppet street-level bureaucrat (Lipsky 2010) översatt till gräsrotsbyråkrat. Samhället kräver att gräsrotsbyråkrater, som exempelvis socialarbetare ska vara flexibla, opartiska och ha ett empatisk förhållningssätt i besvärliga situationer. Det är gräsrotsbyråkrater som har förstahandsinformation om organisationens resurser och om klientens komplicerade situation. Evans och Harris (2004) menar att den komplexa redogörelsen för Lipskys begrepp gräsrotsbyråkrat behandlar individens dilemman i offentliga tjänster där förhållandena under vilka gräsrotsbyråkrater arbetar är kärnan i Lipskys analys för handlingsutrymme. Ponnert (2007, s. 41) lyfter att handlingsutrymmet används för att skapa strategier i strävan att utföra ett så gott arbete som möjligt utifrån begränsade resurser och krav, där beslut inte får strida mot organisationens policy. De anställda har ett stort handlingsutrymme, vilket innebär att gräsrotsbyråkratens värderingar och normer får en stor inverkan på deras arbete (ibid.). Det är inte bara möjligheten att kontrollera deras arbete som är begränsad för chefer, utan även gräsrotsbyråkratens tolkning och tillämpning av politik och resurser (Evans & Harris 2004). Gräsrotsbyråkrater måste arbeta fram en praktisk version av offentlig politik som ofta skiljer sig från de officiella formuleringarna, likaså kan policyns författare inte bestämma hur deras uttalande tolkas (ibid.).

Evans och Harris (2004) poängterar att handlingsutrymmet är en komponent i arbetet som inte går att eliminera, att det inte innebär frånvaron av regler eller principer, utan snarare utrymmet mellan dem, vilket är en grad av handlingsfrihet i ett komplext regelverk. Ponnert (2007, s. 14) skiljer på de formella förutsättningar som socialsekreteraren arbetar utifrån som handlingsutrymme och den handlingsfrihet som socialsekreteraren har och kan nyttja efter att ha tagit hänsyn till den motmakt som utövas av omvärld, organisation och klient. Ponnert (2007, s. 24) belyser handlingsutrymmet som en av de viktigaste faktorerna för att socialsekreterare trivs med sitt arbete samt att det bidrar till professionella utmaningar. Handlingsutrymmet skapas utifrån organisationens ramar och socialarbetarens professionella

kunskaper, vilket medför att socialarbetarens handlingar är delar i en större helhet (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 15). Den relation som socialarbetaren och klienten har med varandra beskrivs genom begreppet arbetsallians (ibid. 181f). Relationen mellan socialsekreterare och klient formas främst utifrån att vara en uppgiftsrelaterad relation med ett mål som ska genomföras eller uppnås, där anknytningen påverkas av en formell distans som skiljer sig från andra mellanmänskliga relationer, däremot kan relationen ändå innefattas av en emotionell dimension. Hur en relation upplevs beror på förhållningssättet mellan individerna, men även hur var och en förhåller sig till sammanhanget. Denna sammanhangsmarkering sätter ramar och gränser för möjliga förutsättningar i samspel, bemötande och emotioner (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 181f). Bruhn (2018, s. 50) belyser ett uppfyllande av de mänskliga grundläggande behoven av största vikt för en fungerande arbetsallians. Detta innebär att relationen behöver bestå av närhet, tillit och förtroende där klienten känner sig sedd och uppskattad som unik individ.

Familjehemsvård

När ett barn eller en ungdom på grund av skadlig hemmiljö eller eget destruktivt beteende är i behov av stöd och skydd är den vanligaste insatsen att bli placerad i ett familjehem (Socialstyrelsen 2021). De flesta placeringar sker enligt SoL med formellt samtycke av föräldrar och/eller barn, medan cirka en tredjedel av placeringarna sker med tvång enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU (ibid.). Vid en placering ska i första hand beaktas om barnet kan bo hos någon i dess befintliga nätverk, med åtanke om att beslutet ska ske utifrån barnets bästa (Socialstyrelsen 2020). I de fall där barn omgående behöver placeras utanför de egna hemmet, där socialnämnden inte hunnit utreda barnets behov för att kunna matcha det med ett familjehem, kan barnet behöva placeras tillfälligt i ett jourhem. Ett jourhem är ett enskilt hem som utretts av socialnämnden för att vid upprepade tillfällen ta emot olika barn för tillfällig vård och fostran. Den begränsade vårdtid som ett barn ska vara placerad i ett jourhem ska i normalfallet inte överstiga sex månader. Vid socialnämndens beslut om att barnet ska placeras i en stadigvarande placering ska reglerna om familjehem tillämpas. Det innebär bland annat krav på vårdplan och genomförandeplan samt att en särskild socialsekreterare, ofta kallad barnsekreterare, finns utsedd vars uppdrag ansvarar för kontakten med barnet under placeringstiden. Så långt som möjligt bör kommunerna eftersträva att en annan socialsekreterare ansvarar för kontakten med familjehemmet. Organisatoriska förutsättningar och givna omständigheter i enskilda fall styr vilken

socialsekreterare som sköter kontakten med de biologiska föräldrarna (Socialstyrelsen 2020). Skoog (2013, s. 48) förtydligar att samhällsvård ska komplettera och kompensera för brister i barns uppväxtmiljö och inte ersätta den ursprungliga familjen. Hon belyser även vikten av stabil vård utan sammanbrott för barnens möjligheter att känna tillhörighet, våga skapa emotionella relationer samt få ta del av ett fungerande föräldraskap (ibid.). Den svenska sociallagstiftningens intention är att återförena barnet med de biologiska föräldrarna så snart syftet med vården har uppnåtts, med beaktning av barnets bästa utifrån barnets behov av en trygg och stabil uppväxt (Socialstyrelsen 2021). Wissö, Johansson och Höjer (2019) belyser att placeringar i vård utanför hemmet bör ses som en tillfällig lösning, däremot bor många barn i Sverige i sitt familjehem i många år, i vissa fall under hela barndomen.

Brister i svensk familjehemsvård

Lundström et al. (2021) framhåller den offentliga sektorns enorma uppgift i att ta ansvar för barn i utsatta livssituationer och konstaterar återkommande offentlig granskning samt krav på reformer i syfte att förbättra vården som oundvikliga. Flera studier och offentliga utredningar har under de senaste åren visat på omfattande brister inom svensk familjehemsvård, främst gällande genomförande av uppföljningar på ett tillräckligt och tillfredsställande sätt (Lindahl 2019, s. 13). Utredningar har även visat att placerade barn sällan får sin lagstadgade rätt till enskilda samtal med socialsekreterare (ibid.). Granskning av Inspektion för vård och omsorg, IVO (2017) gällande socialtjänstens myndighetsutövning rörande familjehemspplacerade barn har påpekat brister i långa utredningstider för barn samt otillräckliga och ibland obefintliga familjehemsutredningar. Bristande utredningar har lett till att barn och familjehem inte matchas med varandra. Granskningen visade även att det ofta saknades planer gällande uppföljning av barnets vård (ibid.). Utredningar gällande bakomliggande orsaker till socialtjänstens brister av uppföljningsarbete har visat på betydelsen av en stabil och tillitsfull relation mellan socialsekreterare och det placerade barnet (Lindahl 2019, s. 14). Ytterligare kritik har fokuserat på vad som utmålats som systemets tendens att prioritera föräldrars rättigheter framför barns rättigheter, där socialtjänstens ideologi grundar sig i arbete i allians och samtycke med föräldrar att lita på deras goda vilja (Lundström et al. 2021). Socialminister Lena Hallengren (Regeringskansliet 2021) har medgett att det förekommer allvarliga brister i kvaliteten på samhällets vård av barn och unga i Sverige och därför pågår nu en utredning som ska se över och föreslå åtgärder för att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet garanteras en god, trygg och säker vård. Uppdraget innebär även att analysera familjehemmens förutsättningar samt hur utbudet av lämpliga familjehem

ska kunna öka (Regeringskansliet 2021). Lundström et al. (2021) lyfter fram att familjehemsvård idag diskuteras i termer av undermålig kvalitet samt potentiella skadeverkningar, där det väckts oro för huruvida familjehem kan bidra till barns välbefinnande och tillräckligt kompensera för negativa barndomsupplevelser.

Barnets rättigheter

Enligt föräldrabalken har alla barn rätt till en god fostran, trygghet och omvårdnad gällande såväl materiella som psykiska behov (Socialstyrelsen 2020, s. 24). Sedan barnkonventionen blev svensk lag i januari 2020 har barnet som rättighetsbärare tydliggjorts, vilket innebär att alla bestämmelser som tillämpas ska tolkas i förhållande till barnets rättigheter och barnkonventionen (ibid.). De fyra grundläggande principerna som alltid ska beaktas är att alla barn har samma rättigheter och lika värde, rätt till liv och rätt att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar, rätt att uttrycka sin åsikt och få den respekterad samt att de som bestämmer i första hand ska beakta vad som bedöms vara barnets bästa (SFS 2018:1197).

Barnets bästa som begrepp

Begreppet barnets bästa skapar en rättighet för barnet och en skyldighet för staten där alla bedömningar som görs ska prioritera vad som är bäst för det enskilda barnet (Socialstyrelsen 2020, s. 26f). Begreppet innebär även att den tolkning som mest effektivt kan tillgodose barnets bästa ska ha rättsligt tolkningsföreträde om en rättsregel kan tolkas på olika sätt. Vid ett beslutsfattande är även barnets bästa ett tillvägagångssätt för socialarbetaren att utvärdera eventuella positiva eller negativa konsekvenser för barnet samt motivera sin bedömning. Men hur avgörs vad som är barnets bästa? Barnrättskommittén betonar att barnets bästa är ett flexibelt begrepp som ska utgå från en bedömning om det enskilda barnets unika situation och person (ibid.). Ponnert (2007, s. 40) lyfter problematiken med att begreppet barnets bästa inte har någon tydlig definition, vilket skapar utrymme för personliga tolkningar. Hon pekar på att det blir problematiskt att göra en bedömning utifrån ett begrepp utan tydliga kriterier, då enskilda myndighetspersoner får utgå från sina egna subjektiva övertygelser om etik och moral där deras perspektiv har tolkningsföreträde (Ponnert 2007, s. 187f.). De professionella måste även utgå från andra vägledande principer vid sin bedömning, såsom att främja barnets kontakt med sina föräldrar och sin familj, vilket komplicerar beslutet om vad som är barnets bästa och riskerar en underminering om barnets egna åsikter och rättigheter (Ponnert 2007, s.

254). Socialstyrelsen (2020, s. 249) betonar socialtjänstens huvudansvar i att skapa en god arbetsallians med familjen då goda erfarenheter av samarbete kan bidra till förändringar och utveckling. Skoog (2013, s. 9f) konstaterar att barn i samhällsvård är extra utsatta som grupp då deras rättigheter och makt utformas i relation till flera vuxna som tillsammans bär ansvaret för deras liv. Hur dessa rättigheter tillgodoses beror på de ansvarigas handlande och problematiken blir extra tydlig för de barn som upplever instabil vård där många viktiga vuxna byts ut. Internationell och svensk forskning visar tydligt att placerade barn inte upplever att de får sina rättigheter tillgodosedda i praktiken (ibid.).

Socialarbetaren i sin professionella roll

Astvik, Welander och Larsson (2020) framhåller den omfattande personalomsättningen inom socialtjänsten som ett allvarligt problem. De belyser det faktum att hela 34 procent av svenska socialarbetare sa upp sin anställning under 2016. Sallnäs, Wiklund och Östberg (2019, s. 53) belyser dock att det inte handlar om att socionomer flyr från yrket, utan att det handlar om att socialsekreterare inte längre vill arbeta med myndighetsutövning av svåra beslut om utsatta barn och deras familjer. Flera studier rapporterar om hög och ökad arbetsbelastning samt minskad professionell autonomi, vilket skapat ett missnöje mot organisationen, upplevda motstridiga krav och inre konflikter samt moralisk stress för de arbetande socialsekreterarna (Sallnäs, Wiklund och Östberg 2019, s. 53). Mycket tyder på att socialsekreterare själva betraktar sitt arbete som meningsfullt och upplever en tillfredsställelse i arbetet via kollegor, trots att det sociala arbetet är krävande (Ponnert 2007, s. 76).

Lindahl och Bruhn (2018) beskriver socialsekreterares dilemman i sin multidimensionella yrkesroll gällande de yrkesmässiga begränsningar som de möter i sitt arbete inom familjehemsvård. De påtalar att den kritik med brister som framförs behöver förhållas till deras tunga arbetsbörda, men även i relation till rådande motsättningar och dilemman som deras yrkesroll kräver. Förutom krav på att skapa en god relation till de placerade barnet och dess parter ingår omfattande administrativa arbetsuppgifter (ibid.) såsom att bedöma, ta beslut, organisera vården samt att dokumentera det placerade barnets livssituation och utveckling (SOSFS 2012:11). Falkenström och Hjärpe (2017) framhåller forskning som menar att professionens kärnuppdrag har kommit i skymundan och att socialsekreterare endast ägnar 15% av sin tid till direkt klientkontakt, vilket kan leda till inre dilemman och

skuld känslor. Både svenska och internationella studier har pekat på att överväldigande och motsägelsefulla dokumentationskrav förklarar socialsekreterares vantrivsel och utbrändhet. Dokumentation ställs ofta i motsatsförhållande till de drivkrafter som ses som centralt meningsskapande för socialsekreterare, vilket representerar relationen till klienten och dess förändringsprocesser (Falkenström & Hjärpe 2017).

Lindahl och Bruhn (2018) belyser socialsekreterares dilemma i att vilja prioritera ett relationsarbete till de placerade barnen, men att organisationens administrativa krav hindrar dem. Forskning, utredningar och politiska satsningar har hittills främst fokuserat problematiken på socialsekreterarens individuella färdigheter och förmågor i sin profession (ibid.) medan Lindahl (2019, s. 15) menar att komplexiteten borde förstås ur socialsekreterares institutionella förutsättningar samt krav och förväntningar på sin professionella roll. Ponnert (2007, s. 7) belyser socialsekreterares komplexa uppdrag att bedöma situationer och fatta beslut trots viss osäkerhet och motstridiga krav från omgivningen. Socialarbetare tvingas balansera mellan olika roller påverkade av formella regleringar och organisatoriska faktorer, som lokala rutiner, aktuell arbetsbelastning och brist på resurser, men även av allmänna förväntningar från föräldrar, barnen själva, kollegor och andra myndigheter i vad de bör åstadkomma (Lindahl & Bruhn 2018).

Lindahl (2019, s. 51f) lyfter socialsekreterares rollkonflikter utifrån tre subroller som finns i förväntan gentemot det placerade barnet. Ur juridisk synpunkt har socialarbetaren rollen som myndighetsutövare vilket innefattar det administrativa arbetet; att göra bedömningar, fatta beslut samt att dokumentera. Socialsekreteraren innehar även rollen att företräda barnet gentemot viktiga aktörer i dennes liv, så som andra myndigheter, skola och föräldrar. Socialsekreteraren förväntas i den betydelsen även vara den som representerar det omgivande samhället inför barnet i sin företrädarroll. Slutligen ska socialsekreteraren även vara en nära och viktig person för det placerade barnet, vilket Lindahl benämner likt en anknytningsroll präglad av känslomässig omsorg och tillit (ibid.). En anknytningsroll kan vara svår att förena med myndighetsutövandet (Bruhn 2018).

Lindahl och Bruhn (2018) hävdar att socialsekreterares professionalism tenderar att handla om förmågan att kombinera och balansera förväntningar om å ena sidan den formella rollen och å andra sidan ett relationsarbete präglat av känslomässigt engagemang och hänsyn till de unika förutsättningarna i varje enskilt fall. I sin studie framhåller Lindahl och Bruhn (2018)

socialsekreterares uppfattning om att den statliga tillsynen fokuserar och värderar de administrativa aspekterna, där lokala chefers prioriteringar ger förutsättningar för socialsekreterarens handlingsutrymme. De socialsekreterare som fått stöd av sina chefer i att prioritera relationsarbetet framhåller att deras relationer med de placerade barnen har förbättrats, vilket även har underlättat och hjälpt dem att bättre kunna möta dokumentationens krav och deadlines. Att istället prioritera ett administrativt arbete utgör ett hinder för relationsbyggande då pappersarbete tar tid, fokus och energi bort från ett relationsarbete. Lindahl och Bruhn (2018) påpekar att deras unika resultat bevisar att när relationsarbetet har prioriterats så har positiva effekter även uppstått för de administrativa inslagen.

Relationella förutsättningar

Flera tidigare studier lyfter vikten av en nära och tillitsfull relation mellan socialarbetare och klient/barn som påverkan för slutgiltigt utfall i socialt arbete (Lindahl 2021). Ett relationsbaserat socialt arbete kräver att socialsekreterare har förmågan att uppfatta och svara på det unika hos varje barn (Lindahl 2021). En positiv, personlig och varaktig relation kan bidra till barnets välmående samt kognitiva, socio-emotionella och identitetsmässiga utveckling samt skapa förutsättningar för socialsekreterarens möjligheter att förstå barnets unika livssituation (Lindahl 2019, s. 35). En annan viktig aspekt är att en god relation möjliggör för barnets delaktighet i beslut som rör placering och barnets liv (ibid.). För att understödja en god relation skedde en lagförändring i början av 2013 som fastställer rätten för varje placerat barn att ha en särskild utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakt med och uppföljning av barnet (SFS 2001:453). Socialsekreteraren förväntas enligt krav från svensk lag vara en central person i barnets liv och att de två ska ha en tät, god och förtroendefull relation (Prop. 2012/13:10, s. 78-79). En trygg relation kan "ge barnet eller den unge tillgång till stödjande och skyddande inslag i sin livssituation" samt möjliggöra för socialsekreteraren att "se hur barnet har det och upptäcka om något inte står rätt till" (Prop. 2012/13:10, s. 78-79). Trots det placerade barnets rättighet att ha en egen utsedd socialsekreterare så lyfter Lindahl (2019, s. 21) att situationen ser olika ut i Sveriges kommuner och att många barn saknar en sådan egen kontakt. I flera kommuner ansvarar samma socialsekreterare för kontakten med både barn, familjehem och biologiska föräldrar (ibid.).

Vid studier som undersökt hur de placerade barnen uppfattar sin kontakt med ansvarig socialsekreterare, påtalar majoriteten en negativ alternativ likgiltig relation, där vissa till och med upplevde socialsekreteraren som en fientlig auktoritär person (Lindahl & Bruhn 2018). De placerade barnen upplever att deras relation till socialsekreteraren är begränsad på grund av brist på tid, tillgänglighet och förtroende. Det blev även uppenbart att deras förväntan på relationen innebar att den skulle vara formell och distanserad (Lindahl & Bruhn 2018). Skoog (2013, s. 47f) lyfter fram placerade barns önskan om ärliga och lyhörda socialsekreterare som kan gå utöver sina arbetsuppgifter och genuint visa att de bryr sig om dem. Barn som vittnar om erfarenheten av att behöva byta socialsekreterare flera gånger beskriver känslan av socialsekreterares upprätthållande som en "arbetsrelation" och tidigare forskning framhåller att barn som tyckt om sin socialsekreterare har upplevt byten som negativt.

Studier visar att socialsekreterare i hög omfattning misslyckas med att skapa den nära och jämlika relation som barn i samhällsvård efterfrågar (Skoog 2013, s. 47f). Lindahl och Bruhn (2018) framhåller att den höga personalomsättningen har försvårat relationsskapandet mellan socialsekreterare och placerat barn, vars konsekvenser blir brist på närhet, tillit och kontinuitet. Socialsekreterare belyser ur sitt perspektiv sina upplevda svårigheter att skapa nära och förtroendefulla relationer när barn har en fientlig föreställning och förväntan på socialarbetaren och dess organisation (Lindahl & Bruhn 2018). I återkommande dilemma mellan administrativt och relationellt arbete framkommer en motsättning i hur socialsekreterarna beskriver sin relation till de placerade barnen och hur de tycker att den ska vara. Socialsekreterarna lyfter fram emotionell närhet som avgörande i de relationer som upplevts mest fungerande och framgångsrika, samtidigt som de anser att en viss distans kan krävas i relationen för att det är en del av att vara professionell. De betonar problematiken med ett känslomässigt beroende från barnets sida, när de besitter det yttersta juridiska ansvaret med beslutsfattande, vilket skapar ett komplext förhållande (ibid.).

3. Teori

I detta kapitel presenteras studiens teoretiska referensram samt teoretiska utgångspunkter. Den tidigare forskning som vi har tagit del av har fokuserat problematiken och kritiken kring familjehemsvård på socialsekreterarens multidimensionella roll med deras individuella färdigheter och förmågor samt organisationens förutsättningar och ökade krav (Lindahl & Bruhn 2018; Lindahl 2019, s. 15). Utifrån studiens syfte och frågeställningar finner vi det intressant att anlägga perspektivet socialt stöd för att analysera vårt insamlade material, som vi antar har en betydelse i socialsekreterarens yrkesroll och handlingsutrymme. Vår analys bygger på antagandet att socialt stöd och nätverk, i mentormodellens funktion att stärka familjehemmen i sitt uppdrag, är av vikt för barn- och familjehemssekreterarnas arbete.

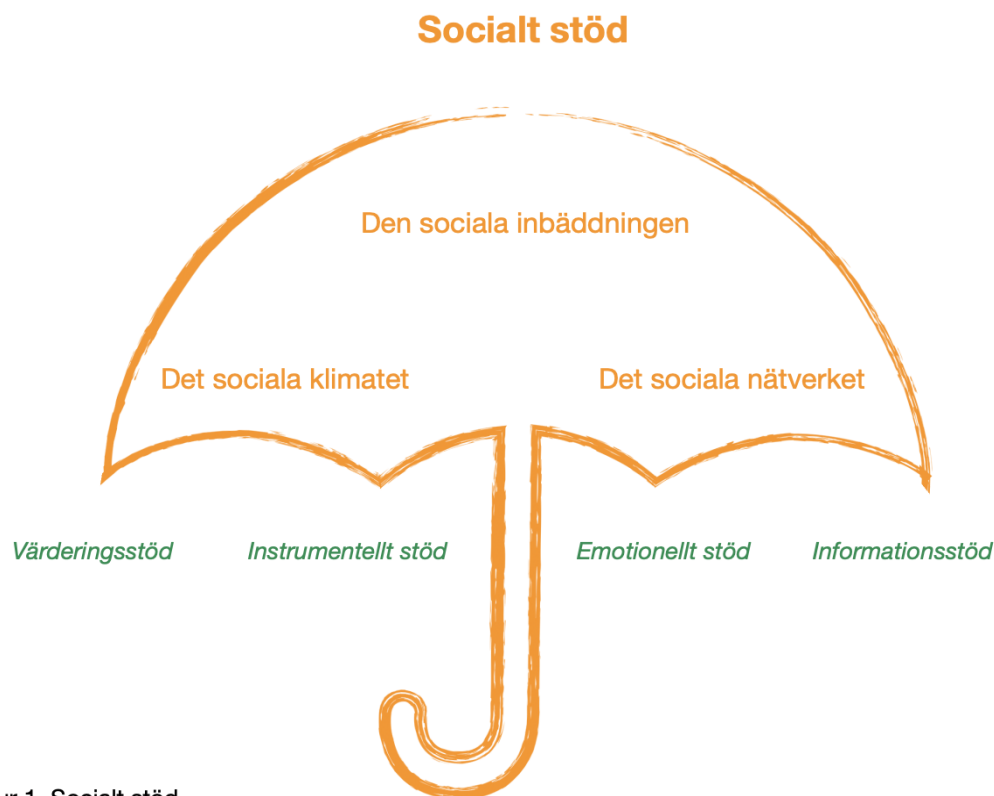
Socialt stöd

Innebörden av begreppet socialt stöd har i tidigare forskning främst använts i samband med människors hälsa och välbefinnande (House, Umberson & Landin 1988). Tidigare forskning lyfter två viktiga hypoteser som visar på samband mellan socialt stöd och hälsa. Den första av dem är bufferhypotesen som innebär den skyddande effekten som socialt stöd har på människan i samband med stress, traumatiska händelser och andra påfrestningar. Det sociala stödet verkar som buffert för individen och bidrar till att hantera och klara av en stressituation bättre och därmed blir de psykiska och fysiska effekterna av påfrestningar och stressen betydligt mindre (Hedin 1994, s. 27f; Cohen & Wills 1985). Individens personlighet och behov av socialt stöd påverkar det sociala stödets funktion som buffert mot stress. Den andra hypotesen är huvudeffekthypotesen, vilken hävdar att socialt stöd, oberoende av stress och copingprocesser bidrar till en hälsofrämjande verkan. Stödet har en allmän positiv effekt på fysiskt och psykiskt välbefinnande, oberoende av vilka negativa livshändelser eller påfrestningar som inträffar. Resultat pekar dock på att huvudeffekthypotesen ofta är beroende av sambandet mellan en påfrestande händelse och stöd (ibid.).

House, Umberson och Landin (1988) särskiljer två sociala relationsstrukturer varav den ena är den sociala integrationen och den andra den sociala nätverksstrukturen. Langford et al. (1997) menar på att det sociala stödet är beroende av det sociala klimatet, sociala nätverket och den sociala inbäddningen. House, Umberson och Landin (1988) konstaterar att det är svårt att bevisa effekten av socialt stöd, men att det finns ett mönster i resultaten som tyder på att

socialt stöd, sociala relationer och sociala nätverk har viktiga hälsoeffekter, vid stress-exponering och samband mellan stress och hälsa. Hedin (1994, s. 29f) konstaterar att en definition av begreppet socialt stöd har varit svår att definiera trots omfattande forskning, vilket visar på att det är ett multidimensionellt begrepp. Dynamiken mellan stödjande nätverksrelationer, stödjande handlingar eller annan interaktion och en subjektiv upplevelse av stöd är processer som sker mellan människan och dess omgivning (Hedin 1994, s. 29f). Nätverksstöd handlar om social integration, umgänge och samvaro i form av att delta i aktiviteter och gemenskap som ett nätverk kan erbjuda (Hedin 1994, s. 31; House, Umberson & Landin 1988). Vidare konstateras relationens avgörande betydelse mellan givare och mottagare för stödhandlingens innebörd, där vänskapsrelationer är den viktigaste i stödprocessen (Hedin 1994, s. 49). Dessa dynamiska processer kan exempelvis bidra till personlig och social kompetens, hälsobevareande beteende, erkännande av egenvärde, psykiskt välbefinnande, minskad ångest och depression, effektiva copingstrategier, upplevd kontroll och känsla av stabilitet (Langford et al. 1997; Hedin 1994, s. 33).

För att tydliggöra hur vi ser på det sociala stödets relevans för vår studies innehåll och analys har vi skapat en översiktsskiss nedan. Socialt stöd ser vi som ett paraplybegrepp där det sociala klimatet, det sociala nätverket och den sociala inbäddningen tillsammans skapar utgångsläget för barn- och familjehemssekreterarnas förutsättningar att handla och verka. De olika former av socialt stöd som vi utgår från presenteras nedan som begrepp i grön kursiv text, vilket rymmer det praktiska, interaktionella och relationella stödet i samspelet mellan barn- och familjehemssekreterarna, mentorhemmet, det placerade barnet och inblandade parter.

Figur 1. Socialt stöd

Instrumentellt stöd samt konkret och praktisk hjälp handlar om att tillhandahålla materiella varor och tjänster eller materiellt stöd för att lösa de problem som uppstår eller ta fram resurser som direkt kan hjälpa individen genom avlastning och som underlättar vardagssituationer.

Informationsstöd och kognitivt stöd innefattar råd eller vägledning som hjälper till med personliga problem eller problem med omgivningen. Det kan även handla om stödet som hjälper individen att hjälpa sig själv.

Emotionellt stöd handlar om att kunna få ventilera sina känslor, att någon lyssnar på en och samtidigt bemötas av ett känslouttryck som förmedlar kraft att gå vidare. Känslouttryck, som både kan förmedlas verbalt och icke-verbalt i form av engagemang, omsorg, sympati, tröst och uppmuntran.

Värderingsstöd och feedback handlar om konstruktiv information i form av positiv eller negativ återkoppling om ens attityder, uppförande eller arbetssätt som sedan kan användas för att utvärdera sig själv (Langford et al. 1997; Hedin 1994, s. 33).

4. Metod

I detta kapitel redogör vi för vårt val av metod och metodologiska överväganden. Vidare beskrivs urvalsprocess av respondenter samt studiens tillförlitlighet, bearbetnings- och analysförfarande samt etiska överväganden.

Val av forskningsmetod

Vår studie bygger på genomförande av intervjuer utifrån kvalitativ metod, vilket har en öppen forskningsstrategi som avser att fånga respondentens upplevelse och uppfattning i en situation eller miljö (Bryman 2018, s. 493). Syftet med kvalitativ metod är att fånga en tanke, känsla eller upplevelse, där inhämtning av data sker genom olika textanalyser, observationer eller intervjuer (Ahrne & Svensson 2015, s. 9f). Då vi är intresserade av barn- och familjehemssekreterarnas upplevelser och erfarenheter passade genomförande av intervjuer bäst för att besvara våra frågeställningar. Styrkan med kvalitativa semistrukturerade intervjuer möjliggör en flexibel intervjuprocess med utrymme för att följa intervjupersonens berättelse (Bryman 2018, s. 561ff).

Material och urval

I dagsläget har endast några få kommuner i Sverige valt att skapa egna projekt och modeller inspirerad av den evidensbaserade familjehemsmodellen Mockingbird Family Model. Samtliga initiativ är mer eller mindre nystartade, vilket gör att det vid vår studies uppkomst saknas publicerad forskning i Sverige. Av den anledningen finner vi det intressant att göra denna undersökning. Redan i inledningsskedet av vår forskningsstudie var vi intresserade av att undersöka denna kommuns barn- och familjehemssekreterare som arbetade med en specifik mentormodell inspirerad av Mockingbird Family Model. Då vi tidigare fått göra ett digitalt studiebesök hos kommunens familjehemssekreterare, hörde vi av oss på nytt via mail för att fråga om de var intresserade av att delta i vår studie. Detta innebar att vi genomförde ett målstyrt urval med en fastställd strategi (Bryman 2019, s. 498) med försäkran om att våra frågeställningar kunde besvaras. Vår önskan var att intervjua sex till åtta barn- och familjehemssekreterare som arbetar med placering av barn. Det visade sig dock att arbetsplatsen hade färre anställda än vi tidigare hade fått uppfattning om, vilket innebar att det i nuläget endast fanns två barnsekreterare och två familjehemssekreterare att tillgå.

Lyckligtvis deltog dessa fyra medarbetare och genom snöbollseffekten fick vi kontakt med en tidigare anställd familjehemssekreterare som arbetat med kommunens mentormodell.

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015, s. 41) beskriver metoden snöbollsurval som ett sätt att insamla nya intervjupersoner genom rekommendationer från redan valda respondenter i sitt urval. En risk med denna metod kan dock vara att intervjupersonerna har gemensamma erfarenheter eller attityder då de sedan tidigare har kontakt med varandra, vilket kan resultera i ett ensidigt resultat (ibid.).

Under insamlingen av vår empiri blev vi upplysta om att även kommunens socialsekreterare som arbetar med utredning kommer i kontakt med mentorhemmet vid en jourplacering samt att barnsekreterare vanligtvis inte brukar komma in i placeringsprocessen förrän det blir en stadigvarande placering. Med denna kunskap diskuterade vi kring huruvida även utredarna skulle vara delaktiga i studien, om det hade kunnat ge ytterligare förståelse samt viktig information om upplevelse av mentormodellen, men utifrån studiens tidsaspekt och begränsningar i omfång valde vi att inte ta med dem som intervjupersoner.

Vi har valt att förhålla oss till en och samma arbetsplats för att få ett så jämförbart material som möjligt där alla intervjupersoner utgår från samma organisatoriska förutsättningar.

Inledningsvis fick vi uppfattningen att mentormodellen var mer Mockingbird-inspirerad än i andra kommuner, då vi utgick från att den var integrerad i sin helhet. Under skrivprocessens gång har vi insett att det kanske inte hade spelat någon större roll, att vi lika gärna kunnat intervjua socialsekreterare i andra kommuner som arbetar med liknande mentormodeller. Samtidigt kan vi fråga oss om det hade gett oss liknande resultat, om det hade varit flera arbetsplatser med olika utformningar av mentormodellen.

Tillvägagångssätt

Vi föreslog för våra respondenter att intervjuerna kunde genomföras digitalt eller på plats och lät dem sedan återkomma med tid och plats som passade dem bäst. Två av intervjuerna skedde på deras arbetsplats på enskilda rum, medan tre intervjuer genomfördes digitalt via Zoom. Två av våra intervjupersoner ville genomföra intervjun tillsammans. Intervjuerna tog mellan 60-70 minuter. Vi var tydliga med att informera när vi satte igång vår ljudinspelning som spelades in på våra mobiler. Med hjälp av en semistrukturerad intervjuguide (se bilaga 3) utformad utifrån tre teman kopplade till våra frågeställningar, kunde vi ställa relevanta följdfrågor samt lät våra respondenter svara fritt.

Vi transkriberade vårt insamlade material i sin helhet där vi direkt aidentifierade våra respondenter samt kommunen. I analysen har vi valt att benämna dem i fingerade namn med första bokstaven utefter deras yrkesroll, våra familjehemssekreterare kallas därför Felicia, Fanny och Frida och barnsekreterarna Bella och Beatrice. På grund av att vi själva transkriberade vårt material påbörjades till vår fördel omgående tolkning och bearbetning av vår empiri (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 51f). Genom att under tiden skriva ner spontana kommentarer i marginalen kunde vi urskilja vissa återkommande mönster som hjälpte oss att gå från ett initialt kodningsarbete till en mer fokuserad sortering för tematisering (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 220ff). Vidare reducerade vi vårt material på ett selektivt sätt i syfte att skapa en god representation av materialet (ibid.). Genom ett abduktivt tillvägagångssätt i växelverkan mellan vår insamlade empiri och vald teori med begrepp fick vi en djupare förståelse för vår analys (Svensson 2015, s. 218f). Ingående i vårt arbete hade vi förväntningar om att modellen skulle påverka och vara betydande för vårt material utifrån begreppen handlingsutrymme, gräsrotsbyråkrat, New Public Management samt dokumentation och relation. När vi började analysera vårt material utifrån våra kodningar och tematiseringar identifierade vi olika former av stöd som genomgående tema och landade i begreppet socialt stöd för vår studie. I analysen har vi varsamt putsat citaten från ord som "liksom, ehm" för att lyfta intervjupersonens mening och göra texten förståelig för läsaren.

Tillförlitlighet

En svaghet i kvalitativ forskning handlar om att det kan finnas svårigheter med att generalisera forskningsresultatet (Svensson & Ahrne 2015, s. 26f). Genom att redogöra för våra metodval samt alla olika delar i arbetsprocessen, såväl styrkor som svagheter bidrar vårt resonering till trovärdighet och transparens (Svensson & Ahrne 2015, s. 24f). Då vi redan innan uppsatsskrivandet av intresse hade samlat på oss viss kunskap om ämnet samt att vi genomgående haft en positiv syn och förväntan på själva mentormodellen, har vi fått påminna oss själva om att behålla vår kritiska blick under arbetets gång. Genom att vi själva både genomfört intervjuerna samt bearbetat och analyserat materialet har vi under arbetsprocessen medvetet strävat efter att vår egen roll så lite som möjligt ska påverka studiens resultat. En svaghet med studien är att vi endast intervjuat fem personer vilket tyder på låg generaliserbarhet, vilket även påverkar tillförlitligheten. Samtidigt kan vi lyfta som styrka att alla intervjupersoner uttalat sig om samma arbetsplats och organisation. Vi kan i efterhand

även se att det faktum att vi intervjuade två intervjupersoner under samma intervjutillfälle skapade svaghet i vår empiri där vi inte kan utesluta att deras svar påverkades av varandra. För studiens transparens och trovärdighet vill vi lyfta fram att två av de intervjuade familjehemssekreterarna även har arbetat med utformning och implementering av mentormodellen, varav en av de två familjehemssekreterarna inte arbetar kvar i kommunen.

Etiska överväganden

Genom studiens gång har vi varit noggranna med att ha de etiska aspekterna i åtanke för att garantera att våra respondenter inte utsätts för några skador eller risker (Bryman 2018, s. 126). Vi har övervägt värdet av studiens resultat mot eventuella risker och negativa konsekvenser för våra respondenter, vilket innebär att vi följt kraven för de forskningsetiska principerna; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Eldén 2020, s. 29f). För att uppnå informationskravet har vi i inledningsfasen valt att informera våra respondenter om individskyddskravet. I samband med vårt informationsmail bifogade vi informationsbrevet (se bilaga 1) som innehöll information om syftet med vår studie, samt samtyckesblankett (se bilaga 2) med information om att vi förhåller oss till de forskningsetiska principerna. Vid intervjutillfället informerades vi respondenterna ännu en gång om studiens syfte samt att de när som helst har rätt att avbryta sin medverkan och att deras deltagande är frivilligt. Av en respondent har vi i efterhand tagit in samtycke, de andra respondenterna har lämnat det muntligt eller skriftligt i samband med intervjutillfället. För att uppnå konfidentialitetskravet har vi avidentifierat alla våra intervjupersoner samt valt att inte ta med uppgifter som innebär en risk för att läsaren ska kunna veta vilka respondenterna är. Nyttjandekravet avser att forskningen inte får användas för kommersiellt bruk eller i andra icke-vetenskapliga syften, vilket vi beaktat under hela forskningsprocessen. Allt material har förvarats säkert från utomstående och kommer förstöras efter godkännande av uppsatsen, vilket även respondenterna är informerade om. Då vi intervjuat ett fåtal respondenter på en mindre arbetsplats har vi av etiska skäl valt att avidentifiera kommunens namn, som vi i vår text benämner kommunen. Av samma anledning har vi även valt att benämna deras familjehemsmodell som mentormodell. Information tagen av kommunen gällande modellen har vi inkluderat i vår analys för att uppfylla konfidentialitetskravet.

5. Analys och resultat

I detta avsnitt börjar vi med att beskriva den specifika mentormodellen med ursprung i Mockingbird Family Model. Vidare lyfter vi information som framkommit under insamlingen av vårt material som har betydelse för studiens analys och resultat. Därefter analyseras studiens resultat som besvarar våra inledande frågeställningar. Som vi har skrivit tidigare så kallar vi våra familjehemssekreterare för Felicia, Fanny och Frida och barnsekreterarna för Bella och Beatrice.

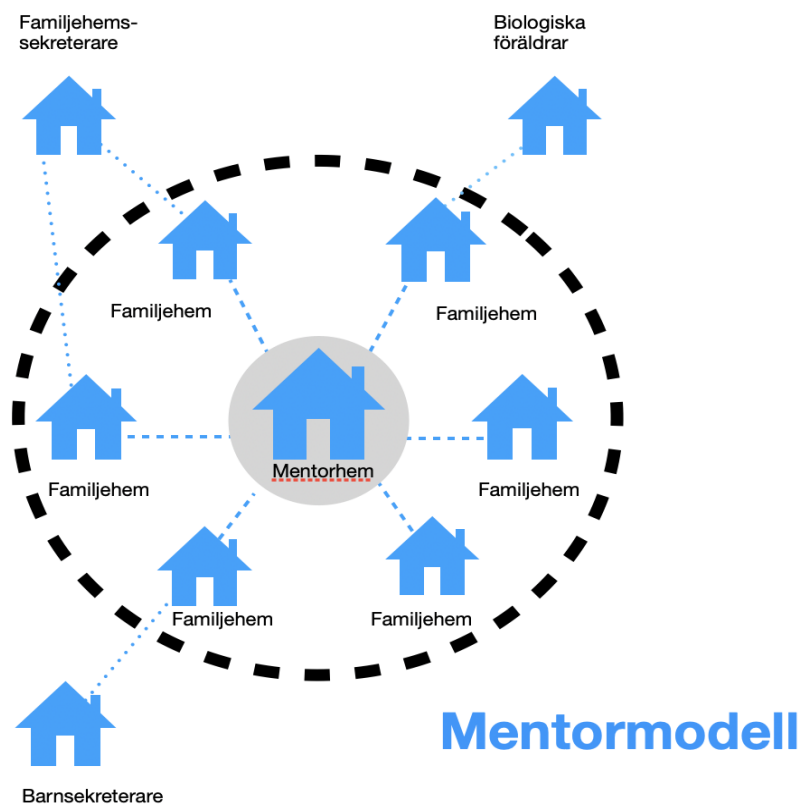
Mentormodellens bakgrund och syfte

I samband med intervjuerna får vi information om att kommunen som vi baserar vår studie på under hösten 2020 utvecklade en anpassad familjehemsmodell inspirerad av Mockingbird Family Model. På hemsidan The Fostering Network (2020) får vi information om att den evidensbaserade familjehemsmodellen Mockingbird Family Model utvecklades 2004 i USA och har använts i Storbritannien sedan 2015. Syftet med modellen är att skapa en förstärkt familjehemsvård där relationer är centrala. Mockingbird Family Model ger utökat stöd till familjehem, bidrar till ett utökat familjenätverk som vårdar relationerna mellan barn, ungdomar och familjehem och stödjer dem att bygga en varaktig och motståndskraftig gemenskap (ibid.).

En oberoende utvärdering av Mockingbird Family Model bestående av både kvalitativa och kvantitativa data, visar på resultat att placerade barn och familjehemsföräldrar upplevde vården mer normaliserad och mindre byråkratisk samt att de uppnådde ett ökat välmående (Ott et al. 2020). Genom att familjehemsföräldrarna via modellen fick socialt stöd, vänskap och erfarenhetsutbyte med andra familjehem var de mer benägna att bibehålla sitt uppdrag som familjehem. Studien pekade på kontinuitet i vården då placerade barn vid sammanbrott kunde flytta till en familj de redan kände. Studien visade även på kvalitativa bevis att modellen kan underlätta övergångarna för de placerade barnen och förbättra stabiliteten vid placering. Dock visade den administrativa datan inga bevis för förbättrad placeringsstabilitet (ibid.).

Vår studies mentormodell implementerades av familjehemssekreterarna Felicia och Fanny, vilka utvecklade och anpassade den Mockingbird-inspirerade modellen till svenska mått och utifrån kommunens behov. Målet var att upprätthålla familjehemsvård av god kvalitet genom

att utöka placerade barns och familjehems nätverk i skapandet av stabila och varaktiga relationer och placeringar. Mentormodellen har som syfte att skapa gynnsamma miljöer för informell rådgivning, stöd samt utbyte av erfarenheter och bidra till normalisering. Mentormodellen består av ett eller flera nätverk som var för sig omfattar upp till tio familjehem som är kopplade till ett mentorhem (se figur 2). Familjehemmen och mentorhemmen ligger geografiskt nära varandra, vilket möjliggör snabbt och lättillgängligt stöd.

Figur 2. Den specifika mentormodellen

Kommunen möjliggjorde två nätverk där två mentorhem kopplades till åtta respektive nio familjehem. Mentorhemmens roll och uppgifter innefattade, förutom sitt uppdrag med två jourplatser, att bland annat vara tillgängliga dygnet runt för råd och stöd till familjehemmen, ansvara för gemensamma aktiviteter och träffar, planerad och akut avlastning samt regelbundna individuella samtal med nätverkets familjehem. Medmänskliga och organisatoriska förmågor, erfarenhet och kunskap om fostran av barn är viktiga faktorer för mentorhemmens uppdrag i att kunna utföra arbetet på ett tillfredsställande och professionellt sätt. Mentorhemmens roll innebär att vara en kompletterande resurs för kommunens familjehemsvård där de även kan vara en avlastning för barn- och

familjehemssekreterare. Mentormodellen innefattar inte nätverksplaceringar, det vill säga placeringar inom barnets egna nätverk.

På grund av covid-19-pandemin samt att ett av mentorhemmen sa upp sin medverkan har implementeringen påverkats och modellen har inte kunnat genomföras i sin helhet på det sätt som det var tänkt från början, som till exempel i form av socialt nätverksstöd bestående av gemensamma aktiviteter för familjehem och barn. I och med att det ena mentorhemmet sa upp sig från sitt uppdrag föll ett nätverkssystem bort, vilket också ger avtryck i vårt resultat. Det har inneburit att det bara har funnits ett mentorhem tillgängligt med två jourhemsplatser. I samband med implementeringen har kommunen inte krävt att alla familjehem måste vara en del av mentormodellen, däremot har de möjlighet till stöd och service som mentorhemmet erbjuder. Barnsekreterare och familjehemssekreterare förmedlar att de uppfattar sin samverkan med varandra som positiv, men att den påverkas av att de är uppdelade i olika arbetsgrupper på olika enheter och med olika chefer. Uppdelningen av roller är tydlig i kommunen, där barnsekreterarna ska föra barnets talan och vara barnet närmast, samtidigt som de ska ha kontakt med biologiska föräldrar och familjehemssekreterare.

Familjehemssekreterare är tydliga med att de inte har direkt kontakt med barnen, utan ansvarar för att vara ett stöd för familjehemmen och mentorhemmen. Kommunen har som riktlinje att barnsekreterare ska träffa de placerade barnen var 6-8 vecka, vilket är oftare än lagens krav, där en uppföljning av barnets utveckling ska ske var tredje månad.

Familjehemssekreterare träffar mentorhemmen regelbundet varannan vecka samt familjehemmen varje till varannan månad.

Mentorhemmen fungerar som familjehemssekreterarnas förlängda arm och agerar för att stötta familjehemmen så att de blir tryggare i sitt uppdrag. För att anlägga hur vårt teoretiska perspektiv kommer in i våra resonemang, vill vi tydliggöra för den struktur som vi utgår från när vi analyserar vårt material, samt hur vi har tänkt koppla teorin om det sociala stödet på vårt material. När vi utgår från det sociala stödet ser vi det som en paraply-term där det sociala klimatet, det sociala nätverket samt den sociala inbäddningen ingår, vilka skapar grundläggande struktur för kommunens familjehemsvård. Dynamiken mellan dessa tre utgör förutsättningar för det sociala stöd som familjehemssekreterarna kan förse familjehemmen med i sitt uppdrag, som innefattar värderingsstöd, informationsstöd samt emotionellt och instrumentellt stöd. I våra resonemang kan vi belysa mentorhemmens funktion som en

förlängd arm, men eftersom de inte är myndighetsutövare även som en mellanhand. Detta beroende på vilken typ av socialt stöd vi identifierar i vårt material. Å ena sidan kan det handla om hur familjehemssekreterarna, med hjälp av mentorhemmen kan förse familjehemmen med det sociala stödet. Å andra sidan om mentorhemmen som själva, eller med hjälp av familjehemmen kan förse familjehemssekreterarna med det sociala stödet.

Mer kunskap om barnet

Barn- och familjehemssekreterarna uttrycker att mentorhemmet utifrån sitt uppdrag som jourhem har möjlighet att lära känna barnet, barnets behov och barnets vardagliga rutiner. Familjehemssekreterare Fanny beskriver att hon har fått mycket bättre insyn i barnets behov och berättar hur det kan avlasta i sin yrkesroll:

... det avlastar oss förresten också [...] vi vet ju inte på samma sätt, vi har ju inte bott ihop med barnet, vi har inte utvecklat strategier. Vi kan komma med förslag hur man utifrån forskning brukar bemöta vissa saker, men det är inte alls samma sak än mentorhemmet som faktiskt har bott med det här barnet i fyra månader till exempel [...] vi får så pass mycket mer kunskap om barnet och om vad familjehemmen behöver ha för förutsättningar eller för ramar för att kunna tillgodose barnets behov. (Fanny)

Ovanstående citat belyser i första hand vikten av det sociala informationsstödet som kan vägleda familjehemssekreterarna i sitt arbete med matchningar (jmf Langford et al. 1997, Hedin 1994), vilket Fanny betonar görs utifrån det specifika barnets behov och situation. Detta i linje med barnets rättigheter om att begreppet barnets bästa ska bedömas utifrån det enskilda barnets unika situation och person (Socialstyrelsen 2020). I andra hand kan vi identifiera det instrumentella stödet, där mentorhemmets kunskap kan bidra till det stadigvarande familjehemmets ramar och förutsättningar att möta och underlätta det specifika barnets vardagssituationer. Vår tolkning utgår från att detta stöd bidrar till den sociala inbäddningen som mentorhemmet i sin roll av förlängd arm stödjer familjehemssekreterarna i sitt arbete. Barnsekreteraren Beatrice upplever inte att mentorhemmet är så involverade i matchningar utan menar på att de kan "rådfråga" och att det blir "mer som en kort referens". Samtidigt berättar barnsekreteraren Bella i följande citat om innehållet av information som underlättar i matchningen mellan familjehemmets förutsättningar och barnets behov:

... jag har haft ett ärende som var jourhemsplacerat [i ett] mentorshem och då kunde mentorshemmet stötta lite, “den här familjen eller så, tror jag hade klarat av det eller har rätt inställning eller har tillräcklig trygghet i sig själv [för] att kunna ta detta ärendet”. (Bella)

Vår tolkning av båda ovanstående citat är att den sociala inbäddningen som skapas med hjälp av mentorhemmets etablerade nätverk och kunskap om familjehemmen, tillsammans med barn och familjehemssekreterare kan bilda en brygga av socialt stöd mellan barnet och familjehemmet i matchningsprocessen som blir grunden till den stadigvarande placeringen. Familjehemssekreterare Fanny berättar om ett konkret exempel där betydelsen av det sociala informationsstödet har gett positiva effekter i samband med en omplacering:

... en äldre ungdom har haft sammanbrott i två familjehem tidigare, har kommit till mentorshemmet, har varit där i tre-fyra månader och har nu en otroligt väl fungerande placering. Där kanske är ett bra exempel [...] innan gick det inte att göra den här matchningen så bra, där vi sen efter att ungdomen har varit i mentorshemmet har sett att, okej det var helt andra behov än vad vi har fått beskrivet innan, eller vad vi själva såg innan, så det gjorde jättestor skillnad där. (Fanny)

Citatet ovan betonar vikten av den individuella och situationsanpassade information som mentorshemmet kan förmedla, vilket främjar matchningen och är betydelsefull för den stadigvarande placeringen samt barnets bästa. Vi tolkar att det sociala stödets inbäddning genom mentormodellen bidrar till ett större handlingsutrymme för familjehemssekreterarna i sitt matchningsarbete. IVOs granskning (2017) av svensk familjehemsvård har belyst brister gällande att barn och familjehem inte matchas med varandra. Vi finner att mentormodellen kan stötta familjehemssekreterarna i sitt matchningsarbete. Vidare i upplevelsen av att ha gjort en god matchning berättar familjehemssekreteraren Fanny om den känslomässiga betydelse som det kan ge:

... varje gång vi kommer från det här familjehemmet, barnsekreteraren och jag [...] där vi bara efteråt varje gång i bilen säger “Det här var så bra! Det här var såå bra! Det här kommer hålla”, sen vet man ju aldrig om det blir det, men det är ju en väldigt positiv känsla, det är en skön känsla när det har varit sammanbrott två gånger tidigare. (Fanny)

Som citatet ovan belyser är effekten av det sociala stödet betydelsefullt för socialsekreteraren i sin yrkesroll och känslan av att göra ett meningsfullt arbete. Vi anser att den sociala inbäddningen som det sociala nätverket kan ge, bidrar till en trygghet för familjehemssekreteraren att arbeta för barnets bästa.

Stöd och avlastning

Familjehemssekreteraren Frida informerar om att mentorhemmet än så länge har en begränsad möjlighet att erbjuda sina familjehem avlastning vid behov. Detta på grund av förutsättningarna att det i nuläget bara finns ett mentorhem att tillgå samt att när mentorhemmet har en jourplacering inte alltid har möjlighet att ta emot ytterligare barn. Dock har vi fått några exempel på vad det har inneburit när behovet och möjligheten funnits. Barnsekreterare Bella förmedlar hur det instrumentella stödet kan underlätta rent praktiskt och känslomässigt för henne i sitt arbete:

... bra att det finns ett [...] mentorhem som kan ha avlastning för det här barnet i stället för att man kanske behöver ansöka om kontaktfamilj och utreda en kontaktfamilj, att då [...] kan barnet komma tillbaka till [...] mentorhemmet, i stället för att behöva komma till ytterligare en familj och [...] det sparar ju också både tid och det blir ju en trygghet för oss också att vi vet att barnet kommer tillbaka till nånting som faktiskt har fungerat tidigare och till och med en person som barnet känner, så att det är ju positivt, tänker jag. (Bella)

Citatet ovan belyser hur det sociala nätverket som mentormodellen bidrar med kan underlätta för barn- och familjehemssekreterarnas arbetsuppgifter. I och med att det placerade barnet kan få bo hos en för den känd vuxen bidrar det även till en känsla av trygghet för barnsekreterarna, vilket Beatrice förtydligar:

... det är ju en trygghet för oss också, att det är en person som har sett barnet i olika perioder och ser utvecklingsmässigt eller om det skulle vara att den har träffat sina föräldrar en helg och så kommer den tillbaka, att det är nån som vet att nu betar sig barnet avvikande från förra helgen innan den träffade föräldern, alltså så. Så att det är

någon som vet lite hur barnet är, [samt] när familjehemmet har behövt [...] ett avbrott för de ska kunna ladda batterierna. (Beatrice)

Vår tolkning genom citatet är att detta instrumentella stöd kan tillföra positiva aspekter för barn- och familjehemssekreterarnas uppdrag och handlingsutrymme att utgå och agera utifrån barnets bästa. Barnsekreteraren som är närmast ansvarig för det placerade barnet gällande både kontakt och uppföljning (SFS 2001:453) kan få större insyn och koll samt kontroll över barnets situation. Barnsekreterarna belyser att denna avlastning i form av instrumentellt stöd även innebär ett emotionellt stöd för familjehemmen. Exemplet stödjer huvudeffekthypotesen att avlastningen “för att ladda batterierna” kan ha en hälsofrämjande verkan på familjehemmet, vilket i sin tur är betydande för den sociala inbäddningen för det placerade barnet. Det situationsbundna stöd som mentorhemmet kan vara för familjehem och barn, påverkar familjehemssekreterarnas arbete och handlingsfrihet.

Tack vare mentorhemmets tillgänglighet dygnet runt kan familjehemmen erbjudas personligt stöd, vilket familjehemssekreteraren Felicia uttrycker som ett förstärkt skydd för barnet där mentorhemmet agerar som förlängd arm för familjehemssekreterarna med extra ögon och öron, där den stora vinsten är att de inte är myndighetspersoner. Familjehemssekreterare Fanny förklarar:

... utifrån att mentorhemmet också har kontakt med familjehemmen så får vi också annan information därifrån, vad de ser att familjehemmen har behov av, för ibland säger de ju kanske nåt annat till en myndighetsperson som fattar beslut, som har skyldighet att anmäla, om de bara behöver ventilera [och] egentligen inte har en sån stor oro [...] Medan de kan prata med mentorhemmen och bara ventilera det de vill så kan mentorhemmet säga till oss att “de behöver stöd i detta och detta”, vilket vi kanske inte se, för att de inte är så öppna till oss kring det. (Fanny)

Citatet ovan visar att samtidigt som familjehemssekreterarna kan få tillgång till betydande information, så ges familjehemmen emotionellt stöd eftersom mentorhemmet är tillgängligt dygnet runt. Familjehemssekreteraren Felicia belyser vad stödet kan innebära för familjehemmen:

... ”känslan av att jag kan ringa om något händer, eller bara råd och stöd” [...] [att] mentorhemmen, utifrån sin kunskap och kompetens kan svara, stressreducera.

(Felicia)

Familjehemmens möjlighet att ringa till mentorhemmet vid behov eller när en akut situation uppstår, kan vara ett exempel på den skyddande effekt som socialt stöd har på individen i samband med stress eller andra påfrestningar. Denna effekt beskrivs av bufferhypotesen och kan enligt vår tolkning innebära att familjehemmet kan hantera och klara av situationer bättre.

Reflektion om relation

Flera tidigare studier lyfter vikten av en nära och tillitsfull relation mellan socialarbetare och klient som påverkan för slutgiltigt utfall i socialt arbete (Lindahl 2021). I vår studie berättar alla barn- och familjehemssekreterare att de alltid i första hand prioriterar sina relationer till de placerade barnen och sina familjehem. Familjehemssekreterare Frida berättar:

... så länge familjehemmen är nöjda och tycker det är bra, så är det ändå det viktigaste [...] Vår avlastning är inte det som är det viktiga i mentorskapet, utan det familjehemmets trygghet som är det viktiga [...] det handlar inte om oss, som familjehemssekreterare, utan det handlar om våra familjehem, att de ska ha en trygghet och en back-up, som de är bekväma med. (Frida)

Citatet visar på att familjehemssekreteraren Frida prioriterar sina klienter och den relation hon vill skapa med dem. Tidigare forskning belyser socialsekreterares dilemma där administrationens krav hindrar dem från att lägga fokus på att skapa goda relationer, vilket skapar en motsättning i socialsekreterares önskan om hur de vill att relationen med de placerade barnen ska vara, jämfört med vad den faktiskt är (Lindahl & Bruhn 2018).

Barnsekreterare Beatrice berättar:

... vi träffar barnen så länge som det är möjligt varje gång vi kommer dit. Men det är klart att man känner, men gud nu har jag varit här i två timmar, jag har egentligen bara en timme jag kan vara här och att träffa barnet för att jag hinner inte vara här längre, men det är klart att hela tiden strävar [jag] efter att att träffa barnet så mycket som

möjligt och skapa relation [...] det är ju därför vi har det jobbet, eller i alla fall jag.
(Beatrice)

Citatet belyser att barnsekreterare Beatrice upplever handlingsfrihet (jmf Ponnert 2007) i att prioritera sin relation till de placerade barnet. Hon strävar efter att träffa barnet så mycket som möjligt för att skapa relation, samtidigt belyser hon att mer tid alltid är önskvärt, trots att hon varit där dubbelt så lång tid än vad organisationens riktlinjer säger. Den svårighet som lyfts i tidigare forskning om inre dilemman och skuld känslor upplevs inte som ett dilemma här, utan vår tolkning är att barnsekreteraren kan prioritera sitt kärnuppdrag (jmf Falkenström & Hjärpe 2017). Det sociala klimatet och inbäddningen i kommunen bidrar till barnsekreterarnas handlingsfrihet i de arbetsuppgifter de har. I vår studies resultat framträder en tydlig värdering där relationen prioriteras, vilket också bekräftas av barnsekreterare Bella när hon konstaterar “Jag skulle vilja säga att relationen är som jag vill att den ska vara” (jmf Lindahl & Bruhn 2018). Däremot lyfter båda barnsekreterarna att tiden blir ett dilemma i konsekvensen av att prioritera relationen, där barnsekreterare Bella berättar:

... att det [inte] är relation eller administrativt som vi tummar på, utan det blir det med reflektion, fika eller lunch eller att man stannar längre, alltså det är dom bitarna som rör en själv. (Bella)

Citatet stämmer överens med upplevelsen av handlingsfrihet, däremot upplever de båda att arbetssituationen inte ger tillräcklig inslag av reflektion och både Bella och Beatrice uttrycker behov av extern handledning.

I vår empiri upplever vi en tydlig skillnad mellan familjehemssekreterarnas och barnsekreterarnas upplevelse av reflektionstid och återhämtning, vilket vi förmodar beror på att familjehemssekreterarna får en naturlig reflektion genom regelbundna träffar med mentorhemmet. Genom den reflektion som sker i dessa möten varannan vecka identifierar vi ett värderingsstöd, där familjehemssekreterarna kan få utrymme att på ett konstruktivt sätt ömsesidigt återkoppla hantering av situationer och arbetssätt samt för att utvärdera sig själv och sitt arbete.

Barnets bästa - ett odefinierat begrepp

Forskning belyser problematiken med begreppet "barnets bästa" som ett odefinierat begrepp, men som ändå används med stor vikt och av stor betydelse i placerade barns livssituation (Ponnert 2007). Vi frågade våra respondenter om vad begreppet barnets bästa betyder för dem och vårt resultat tyder på att de alla framhåller vikten av kärlek och trygghet för barnen samt förutsättningar att utvecklas väl. Familjehemssekreterare Fanny beskriver begreppet barnets bästa som en blandning av erfarenhet och forskning samt "trygghet och kärlek, det är de bitarna som alla behöver och saknar ofta innan vi placerar dem". Familjehemssekreterare Felicia poängterar att barnets bästa är väldigt olika, beroende på vilket barn man pratar om. Familjehemssekreterare Frida formulerar vad barnets bästa innebär för henne på följande sätt:

... grundtrygghet och kärlek och omsorg som gör att de, dels har det bra här och nu men, att de också kan med hjälp av den grundtryggheten och kärlek kan utvecklas till starka och trygga vuxna. Vi är inte bara här och nu utan vi ska [...] rusta dem för framtiden [...] ge dem så mycket som vi kan under den tiden vi har dem, för de ska ju ändå jobbas hem [...] har man gjort allt man kunnat för att stärka dem och trygga dem under det halvåret eller år, så kan det ändå vara det året som gör att dem, sen när de är vuxna har en trygghet och en stabilitet och känner sig älskade. (Frida)

Båda barnsekreterarna lyfter vikten av att prioritera barnets delaktighet genom att lyssna och prata med barnet i en för dem trygg miljö (jmf Lindahl 2019). Vi kan identifiera att barnsekreterarna ger emotionellt stöd till barnen genom att lyssna, ge utrymme att ventilera sina känslor samt att visa barnet sitt engagemang, omsorg och som de nämnt tidigare, prioritera dem tid. Barnsekreterare Beatrice framför utmaningen med att vara barnets röst:

... jag tänker barnets bästa, det som är en utmaning i vårt jobb, alltså vi ska ju vara barnets röst å jamen barnets socialsekreterare, men det som blir svårt är ju att det är många starka krafter runt barnet som vi också ska ha kontakt med, tänker det är [biologiska] föräldrar, det är familjehem som ofta har sina åsikter om saker och ting. Det finns många starka röster kring barnet och där måste vi lyfta fram barnets röst [...] det är det viktigaste tänker jag och det är det vi hela tiden jobbar med. (Beatrice)

Ovanstående citat belyser barnsekreterarens dilemma i sin multidimensionella roll där deras bedömning kring barnets bästa måste utformas i relation till flera vuxna som tillsammans bär ansvaret över det placerade barnets liv (jmf Skoog 2013; Socialstyrelsen 2020). Samtidigt som barnsekreteraren ska skapa en anknytningsrelation till det placerade barnet ska den även företräda barnet mot andra aktörer i sitt liv, som biologiska föräldrar och familjehemsföräldrar, vilket visar på komplexiteten i barnsekreterarens roll (jmf Lindahl 2019). Barnsekreterare Beatrice belyser dilemmat i hennes yrkesroll:

... dilemmat [...] just i den rollen som vi har [vid] SoL-placering så har föräldrarna rätt att få säga sitt och vara delaktiga i placeringen, det strävar man ju alltid efter. Sen finns det ett familjehem som ofta har åsikter om vad som är det bästa för barnet kanske och hur man ska göra saker på olika sätt och sen finns det [...] lagen som vi ska förhålla oss till, alltså det är många aspekter i det och det är svårt ibland att lyfta upp barnet [...] ibland kan jag ju känna att [...] jag känner föräldern bättre än barnet för att föräldrarna kräver så himla mycket och har ju rätt till att få viss information, men det blir att man får tumma på barnet för att föräldern tar så mycket kraft och energi ifrån en. (Beatrice)

Citatet belyser barnsekreterarens dilemma att verka för och med olika parter i yrkesrollen, vilket kan skapa motstridiga känslor. Genom att barnsekreteraren behöver förhålla sig till andra vägledande principer, såsom att främja barnets kontakt med sin biologiska familj, riskeras en underminering om barnets rättigheter och barnets egna åsikter (jmf Ponnert 2007; Lundström et al. 2021; Socialstyrelsen 2020). Beatrice belyser risken att föräldrarna tar fokus från barnets egna röst eftersom de ska förhålla sig till båda parter. Forskning framhåller att inre upplevda konflikter kan leda till moralisk stress som påverkar socialsekreterarnas arbetssituation (jmf Sallnäs, Wiklund och Östberg 2019). Barnsekreteraren ska tillsammans med familjehemssekreteraren samverka för barnets bästa där de i sina roller utgår från olika perspektiv, Bella beskriver:

... vi har ju olika relationer [...] med barnet och dom runt barnet. [Familjehemssekreterare] har väldigt mycket kontakt med familjehemmet och har en relation där, men jag får ju även föräldrarna [...] och kanske mer myndighetsbiten, att jag tar besluten om barnet ska flytta eller [inte] [...] Att där kan det ju bli att man tycker att

det kan bli fel beslut, alltså att man tycker olika om vilket beslut som är barnets bästa eller vad vi ska göra... (Bella)

Citatet ovan belyser svårigheten att göra bedömningar utifrån ett begrepp som saknar tydliga kriterier där myndighetsutövandet baseras på subjektiva övertygelser om moral och etik utifrån olika roller (jmf Ponnert 2007).

Alla barn- och familjehemssekreterare uttrycker att tillgången och resursen av mentorhemmets funktion kan skapa trygghet för det placerade barnet samt möjliggöra för en ytterligare nära vuxen. Mentorhemmet påverkar barn- och familjehemssekreterarnas förutsättningar att tillgodose barnets bästa. Familjehemssekreterare Fanny berättar om mentorhemmets möjlighet att bygga upp en ganska djup relation under tiden då barnet är jourhemsplacerad:

... än så länge har alla barn som först har varit i mentorhemmen och då efteråt placerat, har det gått jättebra för, så det är jättekul, [barn] har flyttat hem till och med, så det har så pass [...] förändrats, att det är riktigt bra verkligen [...] och att de efteråt har kontakten kvar med mentorhemmet [...] Många av våra barn har, när de mår lite dåligt, ringt upp vårt mentorhem, bara för att det var en trygg person som inte finns i hemmet där man sen bor stadigvarande, utan man kunde bara höra av sig till någon som vet om barnets berättelse, som vet bakgrunden och så. (Fanny)

Betydelsen av vad det sociala stödet kan innebära för de placerade barnet påverkar vidare barn- och familjehemssekreterarnas roll och förutsättningar. Barnsekreterare Bella förklarar vad hon anser att modellen kan utgöra för barnets bästa:

... relationen kan vara kvar och stötta i familjen utifrån det dom har sett och att det finns en trygghet och en trygg kontakt som finns kvar för barnet [...] om de har fått en god relation. Att det inte behöver bli som att de är på ett jourhem och så klipps den kontakten helt, så går de till ett familjehem, som två stora flyttar. (Bella)

Familjehemssekreterare Fanny informerar att det tidigare var barnsekreterarnas uppgift att ansvara för kontakt och överlämnandet av barnet när jourplaceringen skulle övergå till en

stadigvarande placering och menar att mentormodellen kan minska barnets upplevelse av myndighetsutövande:

... tidigare har det varit barnsekreterare som behövde ordna upp med [...] att de ska träffa varandra, det blev lite mer stelt, det blev lite mer myndighetsbestämt [...] Då var det igen någonting som socialtjänsten bestämmer, “du ska träffa det här familjehemmet”. [...] Nu är det vårt mentorhem som ändå redan har kontakt med familjehemmet [som bjuder] på fika och så träffar [de] barnet på naturligt sätt. [Att det inte är] vi som kommer [...] och packar in alla kläder och tar [med barnet] till familjehemmet. Det är [mentorhemmet] som lämnar över barnet sen när det blir till stadigvarande placering [...] då har man en trygg person som lämnar över barnet. Det blir mer naturligt. Det är inte en främmande person, socialsekreteraren som kommer och ta barnet från det ena stället, där den känner sig trygg, till det andra stället den de behöver bygga upp en trygghet. (Fanny)

I citatet framgår det att barn- och familjehemssekreterarna har större möjligheter att se till barnets bästa genom att överlämning blir mer naturlig, mindre byråkratisk och tryggare för barnet. Familjehemssekreterare Felicia poängterar vad hon ser som den största vinsten med mentormodellen, gällande barnets bästa:

... att placera barn, det är ju trauma för barn [...] det blir ju en kris [...] för vissa barn är det en stor, för vissa blir det en lite mindre kris [...] det blir en separation från [där] barnet har varit van vid de senaste månaderna. [Att] återigen börjar [barnet] vänja sig vid nåt nytt och den här separation behöver inte vara helt [och] hållet att man bara klipper av, för barnet kommer att finnas fortfarande i sammanhanget. Så det är det som är den största vinsten. (Felicia)

I de två ovanstående citat kan vi antyda det sociala stödets funktion att verka som en buffert för barnet till att hantera den traumatiska påfrestning som är förknippad med en placering. Med hjälp av gynnande omständigheter som Fanny beskriver kan stresspåslaget förebyggas.

Det sociala stödets paraply

Så som vi tolkar det sociala stödet i vår analys ser vi att den sociala inbäddningen, det sociala nätverket och det sociala klimatet sätter ramar för handlingsutrymmet barn- och familjehemssekreterare har att verka och handla utifrån (jmf Lindahl & Bruhn 2018). Därmed skulle vi kunna säga att det inrymmer kommunens förutsättningar för barn- och familjehemssekreterare att bedriva familjehemsvård. Familjehemssekreterarna betonar att de är beroende av ett politiskt godkännande som möjliggör att ett ytterligare mentorhem ska få börja sitt uppdrag inom kommunen. Familjehemssekreterare Frida lyfter vikten av det i sitt citat:

... jag tror på modellen stenhårt, men vi måste få en chans att implementera den [...] det har inte funkat på grund av att vi har inte fått förutsättningarna [...] så är det ju, politikerna ser ju inte vinsterna i att barn mår bra, de ser ju vinsterna i budgeten. Tyvärr är det så, pengar styr. (Frida)

I det här citatet tolkar vi att det är svårt att lyfta fram det sociala stödets betydelse, fördelar och effekter gällande socialsekreterarens arbetsmiljö, matchning och barnets bästa, då kommunen vill ha redovisat de ekonomiska vinsterna med modellen. Familjehemssekreterare Fanny upplever att de haft ett väldigt stort handlingsutrymme gällande mentormodellens implementering och utveckling, förutom möjlighet att besluta över de ekonomiska faktorerna (jmf Gümücü 2019; Sallnäs, Wiklund & Östberg 2019). Familjehemssekreterare Frida upplever inte att mentormodellen påverkar deras handlingsutrymme överhuvudtaget, men vidhåller att: "jag är inte negativ till modellen, utan den har inte funkat på grund av att vi har inte fått förutsättningarna". Båda familjehemssekreterarna upplever inte att modellen har avlastat dem, utan menar på att arbetsuppgifterna däremot har omfördelats och att de fått nya arbetsuppgifter.

Ingen av barnsekreterarna upplever att mentormodellen har påverkat deras yrkesroll eller arbetsuppgifter. De ställer sig frågande till varför de ska vara med i vår studie då de tycker modellen främst påverkar familjehemssekreterarna då mentormodellens syfte är att vara ett stöd för familjehemmen. På frågan om hur mentormodellen har påverkat handlingsutrymmet svarar barnsekreterarna Bella och Beatrice följande:

... Nä, jag tänker nog att det inte gör någon större skillnad [...] i mitt handlingsutrymme. Tänker nog inte att jag ser nån större påverkan av [mentormodellen]. (Bella)

... Nä, jag tänker faktiskt som Bella, att vår relation med barnen och ungdomarna påverkas inte av att det finns ett mentorshem [...] nej, jag tänker att den relationen som vi försöker bygga med barnen, det hade vi kunna göra utan [...] ett mentorshem. (Beatrice)

Som framgår i citaten ovan menar barnsekreterarna att deras organisatoriska uppdrag inte har förändrats, inte heller gentemot barnet. Inledningsvis i intervjuerna berättar barnsekreterarna att de endast har arbetat med familjehemsvård inom denna kommun efter implementeringen av mentormodellen, vilket vi antar kan vara en förklaring till att de inte upplever eventuella skillnader av det sociala stödet som modellen kan bidra med.

Sammanfattande resultat

Gällande vår första frågeställning, hur mentormodellen har påverkat yrkesrollen svarar alla barn- och familjehemssekreterare, som nu arbetar aktivt i kommunen, att deras roll inte påverkats. Barnsekreterarna anser sig huvudsakligen inte vara en del av mentormodellen och upplever inte att den inverkat på deras roll i förhållande till det placerade barnet. Vidare förmedlar de sin uppfattning om att mentormodellen enbart rör familjehemssekreterarna då mentormodellen är till för att trygga familjehemmen i sitt uppdrag. Familjehemssekreterarna upplever däremot att modellen bör avlasta barnsekreterarna i sin roll, som i exemplet familjehemssekreterare Fanny berättar om där barnsekreteraren i vanliga fall ansvarar för mötet mellan barnet och det kommande stadigvarande familjehemmet.

I vår andra frågeställning, hur barn- och familjehemssekreterarna beskriver att mentormodellen kan ge stöd i deras arbete för barnets bästa, lyfts flera situationer i analysen där mentorhemmet direkt eller indirekt möjliggör eller påverkar omständigheter som är gynnsamma för barnet. Barn- och familjehemssekreterarna betonar att dessa resultat än så länge är beroende av och avgörande för om barnet har varit jourhemsplacerat i mentorhemmet innan stadigvarande placering. Till skillnad mot ett vanlig jourhem har barnet möjlighet att vid behov ringa till mentorhemmet efter hemgång eller flytt till stadigvarande familjehem. Det

vill säga att mentormodellen kan förse det placerade barnet med en extra vuxen som kan utgöra ett viktigt stöd i barnets livssituation. Barnsekreterarna betonar att den trygghet och det stöd som mentorhemmet kan bidra med dock beror på om barnet fått en god kontakt med mentorhemmet eller inte.

Vår tredje frågeställning utgår från hur barn- och familjehemssekreterarna beskriver sitt handlingsutrymme gällande att hantera relationen till de placerade barnen och inblandade parter. Genomgående pekar vårt resultat på att alla barn- och familjehemssekreterare prioriterar sina relationer med barn respektive familjehem, vilket tyder på att de upplever en frihet i sitt handlingsutrymme att sätta relationsarbete i första rummet. Till skillnad från tidigare forskning som belyser dilemma mellan relation och administration så är det ingen av våra intervjupersoner som belyser den problematiken. Resultatet visar på att familjehemssekreterarna, genom sina regelbundna träffar samt handledning med mentorhemmet kan få tid för reflektion.

6. Slutdiskussion

I vårt syfte att undersöka hur barn- och familjehemssekreterarna som arbetar utifrån den specifika mentormodellen ger uttryck för sitt handlingsutrymme, har vi fått svar på våra frågeställningar.

Tidigare forskning konstaterar att det i vissa kommuner är samma socialsekreterare som ansvarar för kontakten med både det placerade barnet, familjehem och biologiska föräldrar (Lindahl 2019). Det sociala klimatet i denna kommun har en tydlig struktur och tydlig fördelning mellan barnsekreterare och familjehemssekreterare. Därutöver har de ett extra stöd mellan familjehemssekreterare och familjehem i form av mentorhemmets funktion. Dock förmedlar barnsekreterarna att de upplever en rollkonflikt i sin relation mellan barnet och de biologiska föräldrarna, vilket resulterar i dilemman att skapa en god allians med föräldrarna och samtidigt vara språkrör för barnet.

Trots att både barn- och familjehemssekreterarna berättar om ett gott och nära samarbete mellan varandra, upplever vi inte att de identifierar hur det sociala stödet som mentormodellen skapar, faktiskt påverkar och möjliggör för deras roll och samverkan. Till

skillnad från barn- och familjehemssekreterarnas upplevelse kan vi även urskilja att tillgången till ett mentorhem, som icke myndighetsperson, ger andra förutsättningar i deras roll. På detta sätt antar vi att förväntningarna gällande den multidimensionella rollen kan minimeras som forskningen lyft fram, dock inskränker mentormodellen inte på barnsekreterarens ansvar för barnet.

Genomgående i studien uppfattar vi att våra barn- och familjehemssekreterare inte upplever att mentormodellen har påverkat deras arbete, men i vår analys redogör de för flera situationer där vi ändå kan se att mentormodellen har haft betydelse. Vi antar att det kan hänga ihop med att det sociala stödet är svårt att identifiera och att tre av fem intervjupersoner inte har tidigare erfarenhet av familjehemsvård i någon annan kommun samt att det är lätt att bli hemmablind. Det sociala stödet är betydande för alla som arbetar för barnets bästa, men allra mest för barnet själv. Att kunna verka för ett barn och ge den tryggheten den behöver i en så ingripande, traumatisk upplevelse i livet är ovärderligt. Det är viktigt att hitta sätt att mäta det sociala stödet värde för att se mentormodellens möjligheter och hur det kan påverka alla inblandade parter.

Vi hade funnit det intressant att göra en liknande undersökning om några år när mentormodellen har kunnat implementeras och utvecklas som det var tänkt. Det tar tid innan nätverk etableras och innan effekterna och resultat kan upplevas och förhoppningsvis redovisas för. Vidare studier hade kunnat undersöka mentormodellens betydelse utifrån det placerade barnets perspektiv och/eller ta del av mentorhemmens och familjehemmens upplevelser och erfarenheter av mentormodellen.

Sammanfattningsvis har vi lyft fram betydelsen av den sociala inbäddningen, som mentormodellen kan ge. Den är kopplad till det sociala klimatet och det sociala nätverket som kommunens politiker ansvarar och styr över. Vidare är styrningen betydande för det sociala klimatet som barn- och familjehemssekreterarna har att arbeta utifrån. Skapandet av det sociala nätverket kring barn och familjehem är väsentligt för barn- och familjehemssekreterarna i sin möjlighet att arbeta för barnets bästa. Vi har upplevt att våra intervjupersoner haft svårt att uppmärksamma och identifiera de mjuka värden som ligger dolda i det sociala stödet, trots att de har gett oss många exempel för hur de kan verka i praktiken.

“I've learned that people will forget what you said, people will forget what you did
but people will never forget how you made them feel”

- Maya Angelou

7. Referenslista

- Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015) Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber AB
- Astvik, Wanja, Jonas Welander & Larsson (2020) Reasons for Staying: A Longitudinal Study of Work Conditions Predicting Social Workers' Willingness to Stay in Their Organization. *British Journal of Social Work* 50, 1382–140.
- Bruhn, Anders (2018) Förutsättningar för relationsarbete i yrkesutövning på det sociala arbetets fält. I: Bruhn, Anders & Åsa Källström (red.) *Relationer i socialt arbete: i gränslandet mellan profession och person*. Stockholm: Liber AB
- Bruhn, Anders & Åsa Källström (2018) Slutord. I: Bruhn, Anders & Åsa Källström (red.) *Relationer i socialt arbete: i gränslandet mellan profession och person*. Stockholm: Liber AB
- Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl. Stockholm: Liber AB.
- Cohen, Ellen & Shannon Wills (1985) Stress, social support and the buffering hypothesis. *Psychological bulletin*, 98(2), pp.310-357
- Eldén, Sara (2020) *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur AB
- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2015) Intervjuer. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber AB
- Evans, Tony & John Harris (2004) Street-Level Bureaucracy, Social Work and the (Exaggerated) Death of Discretion, *The British Journal of Social Work*, 34(6), pp. 871-895.

- Falkenström, Hanna & Teres Hjärpe (2017) Dokumentation och känslor - Socialsekreterares pappers-och känslöarbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 24 (3-4), pp.177-199
- Gümüscü, Ahmet (2019) *Socialtjänsten och familjen. Socialarbetares konstruktion av familj och insatser i familjerelaterad komplexitet*. Diss. Umeå: Umeå universitet
- Hedin, Ulla-Carin (1994) *Socialt stöd på arbetsplatsen vid sjukdom*. Diss. Göteborg: Institutionen för socialt arbete.
- House, J. D. Umberson & K.R. Landis (1988) Structures and Processes of Social Support, *Annual Review of Sociology*, 14, pp.293-318
- Inspektion för vård och omsorg (2017) *Barns rätt till familjehemsvård av god kvalite Granskning av socialtjänstens myndighetsutövning rörande familjehemsplacerade barn*. Stockholm: Inspektion för vård och omsorg.
- Langford, Catherine P.H, Juanita Bowsher, Joseph P. Maloney & Patricia P. Lillis (1997) Social support: a conceptual analysis, *Journal of Advanced Nursing* (Wiley-Blackwell), 25(1), pp. 95-100
- Lindahl, Robert & Anders Bruhn (2018) Professional dilemmas and occupational constraints in child welfare workers' relationships with children and youth in foster care, *Children and Youth Services Review*, 88, pp. 333-340
- Lindahl, Robert (2019) *Socialsekreteraren och det familjehemsplacerade barnet. Om relationen, erkännandet och de institutionella förutsättningarna*. Diss. Örebro: Örebro Universitet
- Lindahl, Robert (2021) Individualising or categorising recognition? Conceptual discussions concerning the relationship between foster children and their child welfare workers. *European Journal of Social Work*, 24:4, 566-577
- Lipsky, Michael (1980) *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public service*. New York: Russell Sage Foundation

Lipsky, Michael (2010) *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public service*. 30th anniversary expanded ed. New York: Russell Sage Foundation

Lundström, Tommy, David Pålsson, Marie Sallnäs, & Emelie Shanks (2021) A crisis in Swedish child welfare? On risk, control and trust. *Social work and society*, 19(1)

Ott, Ellie, Louise Mc Grath-Lone, Vânia Pinto, David Sanders-Ellis & Helen Trivedi (2020) *Mockingbird Programme. Evaluation report*. Hämtad från Department for Education: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/933119/Fostering_Network_Mockingbird.pdf . Hämtat: 2022-05-10

Ponnert, Lina (2007) *Mellan klient och rättssystem - Tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv*. Diss. Lunds university. Lund

Ponnert, Lina & Kerstin Svensson (2016) Standardisation - the end of professional discretion? *European Journal of Social Work*, 19(3/4) pp. 586-599

Proposition 2012/13:10. *Stärkt stöd och skydd för barn och unga*.

Regeringskansliet (2021) Utredning ska se över kvaliteten på samhällets vård av barn och unga [Utredning ska se över kvaliteten på samhällets vård av barn och unga]. Hämtat: 2022-04-04

Rennstam, Jens & Davis Wästerfors (2015) Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber AB

Sallnäs, Marie, Stefan Wiklund & Francesca Östberg (2019) Organisering, sortering och marknadsorientering. I: Andersson, Gunvor, Ingrid Höjer, Marie Sallnäs & Yvonne Sjöblom (red.) *När samhället träder in: Barn, föräldrar och social barnavård*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*

SFS 2018:1197. *Barnkonventionen*

Skillmark, Mikael & Lars Oscarsson (2020) Applying standardisation tools in social work practice from the perspectives of social workers, managers, and politicians: a Swedish case study. *European Journal of Social Work*, 23(2), pp. 265–276

Skoog, Viktoria (2013) *Barn som flyttas i offentlig regi - En Studie av förekomst och upplevelser av instabil samhällsvård för barn*. Diss. Umeå: Umeå universitet

Svensson, Kerstin, Eva Johnsson & Leili Laanemets (2021) *Handlingsutrymme. Utmaningar i socialt arbete*. Andra uppl. Stockholm: Natur & Kultur

Svensson, Peter & Göran Ahrne (2015) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber AB

Svensson, Peter (2015) Teorins roll i kvalitativ forskning. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber AB

Socialstyrelsen (2020) *Placerade barn och unga. Handbok för socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen. Hämtat:2022-04-21

Socialstyrelsen (2021) *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2020* Stockholm: Socialstyrelsen. Hämtat: 2022-03-15

SOSFS (2012:11). *Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård och boende*. Stockholm: Socialstyrelsen.

The Fostering Network (2020) Mockingbird Programme Update.

[[The Mockingbird programme | The Fostering Network](#)] Hämtat 2022-05-10.

Wissö, Therése, Helena Johansson & Ingrid Höjer (2019) What is a family? Constructions of family and parenting after a custody transfer from birth parents to foster parents. *Child & Family Social Work*. 2019; 24:9–16.

8. Bilagor

Bilaga 1

Informationsbrev om deltagande i studie om Er specifika familjehemsmodell

Hej!

Våra namn är Emma Edvinsson och Fiona Berg, vi är två studenter från socionomprogrammet på Lunds universitet som just nu skriver vår kandidatuppsats. Vi skulle vilja intervjua socialsekreterare just på Er enhet på grund av att Ni arbetar utifrån Er specifika familjehemsmodell. Vi undrar om Du vill delta i vår studie?

Syftet med studien är att undersöka hur barn-och familjehemssekreterare som arbetar utifrån organisationens specifika familjehemsmodell ger uttryck för sitt handlingsutrymme i sin yrkesroll utifrån barnets bästa i förhållande till de placerade barnet och dess olika parter.

Intervjun beräknas ta omkring 45-60 minuter och vi genomför gärna intervjun i ett personligt möte, men är öppna för en digital lösning. Vi önskar genomföra intervjuerna så snart som möjligt då uppsatsen ska vara färdig i slutet av maj. Alla intervjuer kommer att spelas in och sedan transkriberas av oss. Ditt deltagande är frivilligt och anonymt och Du kan när som helst avbryta Din medverkan utan att uppge skäl för det. Ditt namn såväl som annan känslig information kommer att avidentifieras. Intervjumaterialet kommer att hanteras konfidentiellt och endast användas avpersonifierat för vår studie. Materialet kommer att förstöras efter att uppsatsen har blivit godkänd. Ni kommer få ta del av uppsatsen när den är färdig och den kommer finnas tillgänglig i Lunds Universitets databas.

Vi vore väldigt tacksamma om Du önskar medverka!
Vi hör av oss snart igen.

Vänliga hälsningar

Emma Edvinsson
0706- xxx xxx
em0300ed-s@student.lu.se

Fiona Berg
0704- xxx xxx
fi3743be-s@student.lu.se

Handledare: Maria Bergendal Arvidsson
maria.bergendal_arvidsson@soch.lu.se
Socialhögskolan, Lunds universitet

Samtycke till deltagande i kandidatuppsats

Jag har informerats om uppsatsens syfte, om hur informationen samlas in, bearbetas och hanteras. Jag har även informerats om att mitt deltagande är frivilligt och att jag när som helst kan avbryta min medverkan i studien utan att ange orsak.

Jag samtycker härmed till att medverka i denna studie med syfte att undersöka hur barn-och familjehemssekreterare som arbetar utifrån organisationens specifika familjehemsmodell ger uttryck för sitt handlingsutrymme i sin yrkesroll utifrån barnets bästa i förhållande till det placerade barnet och dess olika parter.

Namnteckning _____

Namnförtydligande _____

Datum _____

Om du ångrar dig och vill avbryta din medverkan så gör du det genom att kontakta oss.

Emma Edvinsson
0706- xxx xxx
x@student.lu.se

Fiona Berg
0704-xxx xxx
x@student.lu.se

Bilaga 3

Intervjuguide

Introduktion

Presentation av oss och studiens syfte.

Muntlig information om forskningsetiska principer samt ytterligare en möjlighet att läsa informationsbrevet (se Bilaga 1: Informationsbrev) och inhämtat samtycke.

Personlig bakgrund

Ålder, utbildning, yrkeserfarenhet inom socialt arbete, antal år som barn/familjehemssekreterare.

- Vad var det som gjorde att du sökte dig till denna arbetsplats?
Om pga av familjehemsmodellen, vad var det som tilltalade dig?
Har det blivit som du tänkt dig?

Familjehemsmodellen

- Hur skulle du med få ord beskriva den specifika familjehemsmodellen?
- Hur skulle du beskriva ditt handlingsutrymme utifrån den specifika familjehemsmodellen?
(*Organisatoriska, administrativa, relationella*)
Ge exempel
- Hur ger den specifika familjehemsmodellen uttryck för barnets bästa?
Ge exempel

Barnets bästa

- Vad betyder barnets bästa för dig?
- Vad är dina tankar om relationsarbete som handlar om främja barnets bästa?
- Vilka förutsättningar har den specifika familjehemsmodellen för att skapa relationer som främjar barnets bästa?
- På vilket sätt påverkar familjehemsmodellen din relation till barnet?

- Vilken betydelse anser du att din relation till barnet har för att kunna främja barnets bästa?
Ge exempel

Samverkan

- På vilket sätt påverkar familjehemsmodellen din relation till nätverkets inblandade parter? (*Familjehem, mentorhem, biologiska föräldrar*)
- Vilken betydelse anser du att din relation till nätverkets inblandade parter har för att kunna främja barnets bästa? (*Familjehem, mentorhem, biologiska föräldrar*)
Ge exempel
- Hur påverkar familjehemsmodellen dig i din roll som socialsekreterare?
- Upplever du att din arbetssituation ger utrymme för reflektion, känslöarbete och återhämtning?
- Hur känner du att du arbetar för barnets bästa utifrån de tre komponenterna; familjehemsmodellen, handlingsutrymme och din yrkesroll?
- Vilket stöd finner du i familjehemsmodellen?
Vilket stöd saknar du i familjehemsmodellen?
Ge exempel
- Är det någon fråga du anser jag borde ha ställt?
- Har du något att tillägga?